Масса а пролетареш, вlашагlкхета!

ЕРА, 13 июль 1967 шо. № 82 (4407). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГlалгlIай обкома Нохч-ГlалгlIай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ТIЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ЕРРИГА ТОРОНАШ ОАРЦАГIЪЯХА КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХАРА

Предприятеш	Начальникаш	Парторганизацей секретараш	Ах шера план кхоачашъяра процент.
№ 1 йолу Грозненски автобусни парк	Г. Ф. Лубанов	В. Д. Бухтияров	90,8
№ 2 йолу Грозненски автобусни парк	А. А. Гуркин	А. Т. Воробьев	92,5
№ 2 йолу Грозненски автобоахам	И. А. Сапронов	А. К. Лысенко	84,0
1436 автоколонна	Б. А. Григорьянц	А. П. Голдаев	90,7
Гудермески автобоахам	Х. А. Джамалханов	А. У. Усмаев	86,4
МалгIабика автобоахам	К. К. Бокоо	М. С. Манилов	88,3
Наурски автобоахам	М. В. Зиновьев	М. Д. Лопатин	80,1
Наьсарен автобоахам	А. Ю. Амирханов	М. Х. Аушев	94,1
Шелковски автобоахам	Г. С. Демидов (д. хх.)	С. С. Сухоньев	92,5
Авторемонтни мастерской	И. И. Сбойчаков	Г. И. Кабанчук	90,0
Грозненски районни бувзама узел	М. А. Третьякова	—	90,9
Гудермеса районни бувзама узел	В. М. Прядухин	А. Ф. Гришин	95,0
МалгIабика районни бувзама узел	Е. С. Бережнова	А. Н. Чиилева	90,2
Советски районни бувзама узел	Я. А. Папев	—	95,0
Сунженски района бувзама узел	В. Г. Щетинский	Д. Я. Тумгоев	90,3
Урус-Мартана бувзама узел	Д. Т. Тарамов	—	97,2
Шелковской районна бувзама узел	М. Б. Тимошенко	—	90,7

Республика машинаькъа, автомобильни, фенарча транспортан бувзамен предприятешен организацешен керттерча дакъе кхочашьйи ах шера задани, тIаьIерга къовсам лоаттабу Советски Iаьдала 50 шу дузача денна сийна тIаийца социалистически дехкараш кхоачашдара.

Бакъда, бувзамен транспортан ерригача предприятешен организацешен цхьаттарра дика бaьбац болх ух ах шера, царех цхьаерраша кхоачашдаьлац плана керттера хьехамаш. Итта республиканский автоуправлене 10 боахама мукъ дIа-юха кхахьара план кхоачашъяьяц болх дертIа вlаштIехь ца баккхар, машинаш сена латтар, кхьдола кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш. Республиканский управлене 22 хозрасчетни предприятех бувзама 7 предприятен кхоачашъяьяц доходий план. Боахамий кулгалхой, тIехьалоьча предприятой партийни, профсоюзни организацеш дехкарийла а найслуш дола кхоачамбоацараш дIадахара, йолча торонех пайда а эпаш плани социалистически дехкарашь кхоачаидара шоай коллективаш оарцагIъяха.

Дахке кепачехай 1967-ча шера хьалхарча ах шера керттерча хьокхамашка дилача план кхоачам ца хиъ транспортан бувзамен предприятеш.

СИХДЕ КХАШКАРА БАЛХАШ

ИтталагIа июль тIаккхочаш республика боахамаш 82 эзар гектаро тIара гурахьа дув ялат чуийна дальид—ерригача чуэца дехача ялатах 44 процент, хIаьта 65 эзар гектара тIара ялат аьрдад. Дика къахьег, ерригача чуэца дехача ялатах кхо дакъа хьекха баьнлача Наурски районан 70 процент хьекдача Шелковской районан кхаш хеладераша.

Ялат чуэцара темпаш дика дакъалацаде а — укх бетта хьалхарча декада тIеххьарча кхо дийнахьа кхоачаш 25 эзар гектар а ялат чуийна.

Дика хьайкъад ялат. ХIара гектара тIара юкъера дальохIача 20 центнер ялат дела Сунженски, Урус-Мартана районашка.

ХIанзав республика ялат дIакийлеча пунктешка 30 эзар тонн ялат хIаденад. Пох 8 эзар тонн денад республике эгтара хьалха пачвахьалкхена кхенига ялат доххаре план кхоачашъяьча Наурски района кхаш леладераша.

Районаш	Хьокхам касарах Iодила	Аьрдад
1) Ачхой-Мартана	40	62
2) Ведана	15	89
3) Грозненски	54	85
4) Гудермесски	53	81
5) МалгIабика	37	67
6) Надтеречни	60	82
7) Наьсарен	6	28
8) Наурски	76	83
9) Ножай-Юрта	4	100
10) Советски	—	—
11) Сунженски	23	79
12) Урус-Мартана	41	82
13) Шалински	21	81
14) Шелковской	70	70
Грозный	65	100
Ерригача республика	44	80

ДАЬХЕННА — ДУКХАГIА ТХА

Паччахьалкхенга тха доххара шера план вархIаагIа июльга тIаккхоачаш кхоачашъе социалистически дехкараш тIаийдалар республика жа лелаеча фермий болхлоша. Дехкараш тоадаша кхоачашьил. ИтталагIа июль тIаккхоачаш паччахьалкхенга тха доххара плай 105 процент кхоачашьий. Дерригадехка тха 2.990 тонн я — дIадахача шерарчух бархI процент дукхагIа. Дерригача тхах 80 процент лакхагIа дола беттаьа хьоеса бод тха да.

Шу дакъе къаьстта дика толамаш даьхад Шелковской, Наурски районий фермий болхлоша. ХIара устагIанна тIара 6,2 килограмм тха деддаь Шелковской района племенной жа лелаеча совхозе, «Коммунизм» яхача — 5 килограмм.

Тха хIанз а тIехь доххаш да паччахьалкхенга.

КЪАХЬЕГАМХОШТА — ШОРТТА БАЬЦАДААРАШИ СОМИ

Iадальмате бокха паччахьалкхен доарлIам болаш гIулакх да къахьегамхошта мэшпа тайп-тайпара баьцадаараш хилийтар. ТIеххьарча хана дукхагIа чу а даь уж бахача нахага дохка а доки, дикагIа я продукте асортимент а.

Баьцадаараш леладара а уж хьувкъадара а эпаш дола хьалаш долаш да вай республике. Из хьахьехад вай хьалха латтача колхозий, совхозий, бригадай, звеньяй опыто. Сунженски района «Ассинский» совхозе 200 центнерага дIакхоач гектара тIара хоала баьцадаараш. Во хилаш баьцадааараш цу районерча кхьача боахамий а, хIаьта иштта дукхача кхыча районашкарча боахамий а.

Доккха социалистически дехкараш тIаийцад вай республикерча баьцадаараш леладераша Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарь сийна. Цар дош деннад баьцадаараш хьувкъаде а городашка бахача нахага уж совхкарчух дикка совгIа дохка а. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета решенех а дехкарийла я колхозаши совхозаши республика торговлен общественни кхачан предприятешта лаьрхIа 19600 тонн баьцадаараш, 4900 тонн коартол, 8000 тонн хабаьаш пастани, 6400 тонн сом, 1800 тонн комсаш яла.

Укх делошка республика министрий Совет хьежар шиъ решенеш кхоачаш мишта ю а къахьегамхой баьцадаараша Iалаш мишта бу а. Цига гучадаь-тар къахьегамхошка хIанз республике шортта йолаш йола помидораш, нарсаш, сом, кхыйола хIамаш хIеанга йохкаш хилар.

Укх шера июль тIаккхачалехьа 1823 тонн баьцадаараш дала дезаш яр колхозаши совхозаши городашка бахача къахегамхошта, хIанзалца хьа пар деяна баьцадаараш 995 тонн е плана 54 процент мара дац. 311 тонн нарсаш, 383 тонн помидораш, 150 тонн кабуц тIайнсай колхозашта совхозашта хьалхарча ах шера планах.

Геттара во латт городе бахача нахa баьцадаараш делара гIулакх Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе. Цо 30 процент мара кхоачашъьяц хьалхарча ах шера торговлена баьцадаараш лоатталара план. Ах шера план 38 процент мара кхоачашъьяц цу районерча Ленина цIерагIча колхозо а. Иштта во латт гIуллакхаш Сунженски района боахамашка. Цу районерча «Красная Армия» яхача колхозо 30 тонн я дела езача 5 тонн мара еннаяц баьцадаарий. Торговлена баьцадаараш лоатталара план кхоачашъьяц Гудермесски района «Дружба», «Гудермесский» яхача совхозаша.

Къахьегамхой баьцадаараша Iаламбеча цу тайпара гIулакх найсалара керттера бахьан да цхьайолча колхозий, совхозий, юрта боахала органий кулгалхоша паччахьалкхен план кхоачашъяра шоаш бехктокхаме болга хетадеш ца хилар, баьцадаараш чуэцача, уж торговлега дIакхоачийтача найслуш дола кхоачамбоацараш цар дIадоахаш ца хилар, мукъа бола болх бухургбола нах баьцадаараш кхедара, царна гIулакх хара, уж чуэцара балхашта юкъе оазара гIулакх эсала вIаштIехьдаьъкха хилар.

Колхозашкеи совхозашкеи во латт баьцадаараш сортага хьежна къестадар. Торговлега уж дIакхачийтара гIулакх колхозашеи совхозашеи графиках а ца леладеш дагадеххача бесса леладу, дукхагIча дакъе балха яй йистеттальча, тикаш къайлача хана даь уж тикашка а сиддашка а.

Доккха кхоачамбоацараш да торговни заготовительни организацей балхаца а. Города Грозне йистошка, болхлой поселкашка, юрташка вовIаштIехьдаьннад баьцадаараш сомн бохкара гIулакх. Баьцадаараш дохкача магазинашка, ларекашка торговле культура лоха я. Дукха моттигаш найслу магазинашка баьцадаараш лаьтта Iо а дохие хадаш, уж дохка кийчдаш, витрина латта помидораш, нарсаш, сом бIехa а бохкалий а хул. Цхьаза бахьан а доацаш магазинаша баьцадаараш дIа ца эцаш моттигаш а найслу. Цхьайола баьцадаараш дохка ларекаш ханнахьа хьаеллац, цхьаза хьа ца еллаш делхьалца а латт.

Цу тайпара леладе йиш яц къахьегамхой баьцадаараша Iаламбара гIулакх. Ерригa торгующи организацеш, юрта боахама органаш оарцагIйовла дехкарийла я баха нах баьцадаараша Iаламбечара кхоачамбоацараш дIадахаран из гIулакх тоадарах.

Районни комитеташ, юххьанцара партийни организацеш, юртбоахама органаш, колхозийи совхозийи кулгалхой оарцагIбеela бева баьцадаараша эша Iунал дара, уж чуэцара, сортага хьежна къестаяра, торговлега дIакхачийтара гIулакх тоадара. Ерригa мукъа бола къахьегамхой оарцагIбаха беза баьцадаараштa эша гIулакх де а уж чуэца а. Колхозийи совхозийи кулгалхоша хетаде деза баьцадаараш кIедара кийчлари — бехкдолийла ца хеташ леладе йиш йоацилга а баьцадаараш кийчдара паччахьалкхен план кхоачаш ца еш Iе йиш йоацилга а.

Городашка а юрташка а тоаде деза баьцадаараш дохкара гIулакх. Баьцадаараш дохка тикаш хоальча хана дила а хьайийлла хила еза, цар бега балха ха оттае еза бахача нaха аьттув болча тайпара. Шерье еза соточни сеть, къаьстта тераам тIабахийта беза город Грозне йистошка, болхлой поселкашка, юрташка баьцадааараш дохкийта вIаштIехьдаьккхара.

ХIара денна тIальожаш лоаттабе беза тикаша хоальча хана болх бойтьожаш, баьцадаараши соми бохкара культура лакхье еза. Сецца дIадаккха деза бахьан а доацаш тикашка баьцадаараш дIа ца ийзелта.

Ахкан заьалахь баьцадаараш доххарах доалаш дац торговни заготовительни организацей гIулакхаш. Цу а вокх тайпара хола баьцадаар дилла а хила еза тикашка. Цудукхья хIанз чIоагIа доарлIам болаш ба дирьа хIамаш кийчъар, Iай заьалахь эша коартол, сом, кхыйола продукци дIаоттае моттигаш кийчъяр. Цу гIуллакха хIанзэ а оарцагIйовла еза торгующи организацеш, дерригача шера кхоачамбоалаш баьцадаараш хургдола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Баьцадаараш дика хьувкъадар, къахьегамхошка ханнахьа уж дIакхачийтар юрта боахама а торговлен болхлой керттерча дехкарех цаI да.

Юбилейни шера шортта баьцадаараш, сом ле бахача наха.

НОРМАШ ТIЕХКХОАЧАШЪЮ

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза кхашка болх беш 25 комбайни жаткех а.

Iуйранна малх хьаьхетташ де заду механизаторашa кхай тIара балхаш. Царна юкъе аьрдача социалистически ялье къаьстта белгалваьнна коммунист Филипов Александр. Масала, селлаш ялат дIаэцача пунктe цо аьрда 410 центнер кIа дIадахьийтад, иззал кIа аьрдад комсомольца Тучин Ивана а. Балха норма шоаза кхоачашьъй цар.

Ялат чуэца долалуча массехк дийнахьа 643 гектар мукх, 600 гектар кIа хьекха касарах Iодилад. ХIанзэ 500 гектар мукх аьрда баьннаб механизатораш, цу тIара яьннай 1038 тонн.

Дика хьувкъадьд ялат кхаш леладераша. Юкъера дальохIача хIара гектара тIара 26 центнер кIа, 19 центнер мукх чубахь колхозошта.

— ТIаийна социалистически дехкараш тIеххкоачашдергда оаха, — йоах колхоза кхаш леладераша.

А. АСУЕВ.

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ

Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъей-итт шу дизара бахa набоаггIара накъабехара ялье баьнача Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша йоккха котвло яьккхар. Хьагучальнкхар БоргIаволча дукъа тIара Iаьржа дошуа лоалам моттиг. КIежъетта далхоча сиводжиора мехкдаьтта Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIаухь.

Сурта тIа: долашка мехкдаьтта дIадалхийта хьалейь тройни установка Указа дальнозастаю мехкдаьттанара тах.

Р. Дина сурт
ТАСС фотохроника

ОКТЯБРА ШОВЗТКЪЕИ ИТТ ШУ ДИЗАРА ДАХА МАДОАГГIАРА НАКЪАГIОРГДА

ВЦСПС XIII ПЛЕНУМ

11 июле Москве ВЦСПС XIII Пленум хилар.

Пленуно балхана дакъа лоацаш бар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов, КПСС ЦК Политбюро членалле кандидат, КПСС ЦК секретарь Д. Ф. Устинов.

Iуйрийкарча заседание пленумо къоастадир организационни дош. В. В. Гришин парте Московски горкома хьалхарча секретаралла хаьржача ВЦСПС пленумо из мукъавалийтар ВЦСПС председателя дехкарех.

Берригаш раьза я болаш ВЦСПС председателалла хержир КПСС ЦК Политбюро член А. Н. Шелепин.

«Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийто еш профессиональни союзаша беча балхаха Октябра 50 шу дизара сийна къахьегамхоша тIаийца социалистически дехкараш кхоачашдарах» доклад бир ВЦСПС секретара В. И. Прохорова.

— Советски профсоюзаш, — аьлар из, — парте политика тешамех хьинарей чакхйоахараш — дехкарийла я КПСС ЦК июньски (1967 ш) Пленума решеней ларда тIа хIанз кеэтгера чулоацам, Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце сийлахьаре шовзткъей итт шу дизара кийто яр а долаш бола шийа организаторски кхетамех балха боараш кхы а айбе.

ДIахо докладчика йоах, КПСС ЦК июньски Пленумо могаь «Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» дизарех йола КПСС ЦК Тезисаш Iадальмате боккха доарлIам болаш хилар. Берригача советски наха из доарлIамегIара документ тIаийцад Iадальмате чIоагIа дегаш айдена.

Моаж советски Iаьдала ах бIаь шу дизара юбилейна кийчалу бa. Шерра вирхай халкъа боахама планаш ханал хьалха кхоачашъяра социалистически ялье. Промышленноста болхлоша декхар тIаийцад укх шера планна совгIа кхо миллиард сомал дукхагIа продукци арахеца. Промышленностен гIиньошьечен болхлоша соман бейб юбилейни шера ханал хьалха керда домени пешкаш, мартенаш, конверторaш, йоккха прокатни станаш, доагорадза я хин низама а болх бу 10 миллион киловатт низ бола электростанцеш, 21 миллион тонн кIор баккха могаргIола шахташ, 31 миллион тонн руда доаккха рудникаш, 800 километр керда машинаькъаш даь даха.

Октябра 50 шу дизара даха мадоаггIа накъадахара дерригача халкъа ях дIайолаьйриш ба Москва, Ленинграда иштта кхыча йоккхийча мехка индустриальни центрий къахьегамхой.

Юбилейни шера тIаийна дехкараш, белгалдаьккхар В. И. Прохорова, тIадерзадь да общественни производства эффективность лакхъяран къахьегача оасарле айяран, питилетка шоллагIча шера паччахьалкхен план хавал хьалха кхоачашъяра, къахьегамен бытен хьалаш тоадара, къахьегамхой культурно-технически боарам лакхбара.

Юбилей сейнарча ях хьалхарча итогаша, аьлар докладчика, бакъду шоаш дешвача деша дай советски нах хилар. Массанахьара хоамаш ух паччахьалкхен заданеш ханал хьалха кхоачашъярах, керда заводаши фабрикаши болх бе йолайлийтарах, производстве хьалха латтарий башха дакача толамех.

Мехкага шинал совгIа кхьачай кхо миллиардах тIех киловатт-сахьат электроэнерги, ихьа миллиардал совгIа кубометр Iалама газ, 5,2 миллион тонн кIора, доарлIам болаш дукха минеральни удобренеш, химически волокнаш, станокаш приборaш, автомобилеш. Плана совгIа хьадад 55 миллион квадратни метр гаргта тайп-тайпара кIадаш, 5 миллион пар тедата хога гIирс. 12 эзар гаргга телевизора дукха а кхидола халкъа эша товарaш.

ГIадвуташ да юрта боахама толамаш а. Шура, дулх, фуаш, эзара ах шера план мехка гIолла ханал хьалха кхоачашъяьй.

Укх шера, йоахар дIахо докладчика, экономически реформа чакхйоахаш я дукхагIча предприятешка яха я Iеш, промышленноста бIарчача отраслешка. Боахам леладара керда методашка яьннача предприятеша продукци йоккхара хьалхарча квартала плана 3 процент тIеххкоачашьяьй.

Октябра 50 шу дизара сийна доладе социалистически дехкараш кхоачашдаро къыгта яьдьокх, советски обществе экономика дегIаяра, халкъа рузьхa лакхадаккхара кхы тIа а керда торонаш хьекалаш хилар. Ях дIахьош къахьегамхоша гуча а доах, болх бе а доладолайт керда кхоачамаш, цунца дийза юбилейни шера хьалха тIаийца дехкараш тIеххкоачаш а деш.

Производства доарлIамегIара резерв я йоах дIахо В. И. Прохорова, хьалха латта опыт, тIеххьарча хана вазараша новатораша гойта мальхера гIулакхаш балха юкъехьхьар. Новатораша тIеххьарча хана дIадоладь гIулакхаш мел йоккха эффект йоаш хила тарлу хьаьлокх болат доладераш Социалистически Къахьегама Турпал Холянко, Никитенко, Коваленко, Пучкин керте латтача Макеевски металлургически завода № 1 йолча мартеновски яьшка коллектива масала.

Отрасле юкъера лаьрхIача 9,4 тонн йоаккхача цу пешка йола цхьа квадратни метра тIара доаккха болат 21,48 тоннага кхаьчад. Пешка коллективо дош дециад юбилейни шера 560 эзар тонн болат доаладе, хIаьта хьалхарча ах шера 284 эзар тонн доалададь а даьнад.

Цхьей хезде баь бутт бисаб. Октябра хьалхарча оаьл доахам беш йола этап йоласнай. ХIаьта а вай хIанз а йолаш я тIехьаюсаш йола предприятеши стройкаши, юрташка рентабельни доаца боахамаш. Уж предприятеш тIехьаюсаш хилар дIадахкхар боахамен профсоюзни органий керттера декхар. Предприятей болх ритмични хилар вIаштIехьдаккхар. Берригача болхлоша бахха норман кхоачашъергIола хьалаш оттадар боахама кулгалхошкара чIоагIагIа хьалехаш хила еза профсоюзни организацеш.

Гаргтарча хана, белгалдир В. И. Прохорова массанахьа толхам бе беза октябра хьалхара дехкараш кхоачаш мишта ду. хIаьта иштта коллективни договораш кхоачашделга мишта латт, хIаьта болхлойи гIулакхерча нахьен уйла тIанхийта еза производства керда кхоачамаш гучадахаран пайда эцара.

Доклада тIа доарлIам бола моттиг хьожаьяр болхлойи гIулакхерча нахьен балха а быта а хьалаш тоадера дакъера дехкараш кхоачашдара, массово-политически культурно-хетамен болх боаржабар.

Йистевалаш докладчика хьакхайкхадир советски профсоюзаш Коммунистически партена, цуй ленински Центральни Комитетан Советски правительствах гонахьа шоай мугIараш кхы а айхагIа кхотадергхилархаш ше кIоаргга тийша хилар. Низ хьнвари ца кходеш цар кхы а хьинаргIа болх бергба парте XXIII съезда, КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъяра. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизар везадеш шоашкара доагIа дакъа юкъехьорга.

В. И. Прохорова доклад юцаш дакъа лаьцар МГСПС председателя В. И. Крестьянинова, профсоюзий Украински республикански совета председателя В. К. Клименко, СССР Госплана председателя заместителя В. Д. Лебедева, Череповецки металлургически завода воккхагIа волча горновойс Социалистически Къахьегама Турпале А. И. Гуторова, профсоюзий Казахски республикански совета председателя С. Полимбетова, СССР юрта боахама министра заместителя Г. И. Воробьева, профсоюзий Белорусски республикански совета председателя И. Н. Макарова, иштта кхычар.

Ораторша белгалдоахар, КПСС ЦК июньски Пленума решенеш масса моттиге къахьегамхоша берригаш раьза я болаш хьаьлоацая къоабальеш хилар.

Цар дийнар Советски паччахьалкхен юбилей сийна тIаийна социалистически дехкараш кхоачаш мишта ду, гучадаьхар кхоачамбоацараш, питилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIаерзадь конкретни предложенеш кхуллар.

Пленума шерра соцам тIаийнар. Цу тIа йоах, ВЦСПС пленумо вай мехка берригача болхлойи гIулакхерча нахьен дойн гойташ бIарчен йиазан къоабальъю советски нахьен мамар безача дерригача вадамени оврлан тIерча хьаштаща дIадехар кхоачашдеш йола КПСС ЦК июньски Пленума решенеш. бIайтача безаша хьаллоацо Коммунистически партен Советски правительства дIадехкаш дола Израиля агресси хоадам болаш хаьрцъяр цхьаьнкха хьал а ца оттадеш кхы гоь ца деш интервентий эскараш цар дIалийнача территори тIара перемире динея дехьа доахилга, Израиля арабски мехкашта даь зе юхаметтаоттаделга.

ВЦСПС пленумо дега тоам я хулаш белгалдир «Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» дизарах йола КПСС ЦК Тезисаш къахьегамхоша чIоагIа дегаш айдена тIаийна, коммунизма идеяш котъергIйолах бола тешам чIоагIбеш хилар. Дальеч сий даккхара дукъа шоаш ца кхобеш къахьега, коммунизм хьаллъеча керда толамаш захара къовсам лоаттабе дегаш уратталеш хилар.

ВЦСПС Пленума соцам тIа белгалдоах, профсоюзий доарлIамегIара декхар доарлIалла КПСС ЦК июньски Пленума решенеш къахьегамхошка кIоаргга дIайовзийталга, КПСС ЦК Тезисашта пропаганда яр, мехка экономически низи обороноспособности дIахо а чIоагIъяра, Советски Iаьдала юбилейни даха мадоаггIара накъадахаро нах оарцагIа бахара берригa болх чIоагIагIа белга.

Пленумо профсоюзий комитеташтен совегаштен тIадиллар боахама организаца цхьана болхлошен гIулакхерча нахьен шерра дакъа а лоацаш, Октябра 50 шу дизара сийна тIаийна социалистически дехкараш кхоачаш мишта ду массанахьа а тахка, предприятей, стройкай, организацей хьалхарча ах шера производственно-боахама балла итогашта анализ елга, къаьст-къаьстача участкашка планаша производственни заданеш кхоачаш ца яра бахьанаш гучадаха а уж хIалака де дезараш де а.

ВЦСПС Пленумо профсоюзни организацеш, берригa болхлойи гIулакхерча нахьен тIехьийкар социалистически ялье байракх кхы а лакхагIа айе, къахьегама оасарле цахаддаш лакхъелга продукце дикал тоелга, производства эффективность айелга Iалашде.

ВЦСПС пленумо кIоаргга тешам кхайкабир Советски профсоюзаша Коммунистически партена гонахьа шоай мугIараш кхы а айхагIа кхотадергхиларах, хIаьта ленински Центральни Комитет тешайяр СССР профсоюзаш дIахо йолача хана а парте тешаме чIоагIле хургхиларах, шоай дерригa низаши хьинари XXIII съезда, КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъяра дIалургхиларах, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу далар деддара шоашкара доагIаш дола дакъа юкъедоргхиларах.

(ТАСС).

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ПХЕЛАГIЧА ГОРНИ КОНГРЕССАГА

Советски Союза правительства цIерагIа дIайха маршал ду аз Дунен халкъашта юкъерча V-ча горни конгрессе дакъа лоацараша.

Горни конгрессаш гулъяр — из ерригача континентий горни производства Iилмакоштен специалисташтен юкъе керта болх контакташа детталIала бувзамаш тасара а чIоагIдара а формаех цаI. Горни Iилман техникан эггара актуальнегIа йола проблемаш конгрессе массе оагIорахьара а кIоаргга а юцаре, дерригача дунен тIа горнодобывающи предприятеша беча балха опыт вIашагIтохаро новкъостал де тарлу дIахорча технически прогресса, производство вIаштIехьйоаккхьга эргадоахам тоадара, болх беш барий къахьегам аттача баккхара дакъе доарлIамегIа дола дехкараш кхоачашдара.

Советски халкъой дерригача прогрессивни адамашен белгалдоахих укх шера Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар — Советски Социалистически паччахьалкхе хьахина сийлахьа юбилей. ТIеххьабиса хинна тха шоах исторически лоацциача хана чIоагIгIа дегIаена шийа экономикеи культурен а йолаш бола дунен тIа хьалхалатта паччахьалкхе я хинна дIаэттаб.

ХIанз Советски мехка йоалахьа я кердагIча техникана кийчъяь, эггара чоалханегIа йола Iилма-технически боахамей дехкараш кхоачашде магаш йола йоккха социалистически промышленность. ЧIоагIа хам бу оаха горнодобывающи промышленноста, цубах мехка экономика лардех цаI а доарлIаш. ХIанз кIор, аьшка руда, дукха кхыйола пайдане ехкалаш яхара беарамта дийлача дунен тIа хьалхара моттиг лоац СССР-о.

Вай инженерашеи техникашеи, Iилман болхлоша, конструкторашеи, машинашъераша горнякий доккхача эскарца цхьана шоай низаш тIадерзадаьа шахтерий къахьегии аттача баккхар, из шеарегIеи кхерамзагIеи хилийтара, эффективнегIа бола технологически процессаш, горни машинаш, приборaш, аппаратaш хьахоллара. Сий деши доарлIаши ба вай мехка шахтераш. Паччахьалкхено торо мел яр ду цар бахара социальни культурно-бытовойи хьалаш тоадара.

Советски Союзе хьалхоттачу Iилма-технически арахьарча торговлен шерра бувзамаш. Уж бувзамаш хIара шера шерлуши эргадувлаш тоалуши да.

Дунен халкъашта юкъерча пхелагIча горни конгрессе дакъа доацараша беркате, толаме болх бар дош сона, со чIоагIа дог тийша ва мехкашта юкъера Iилма-технически бувзамаш, керта а болаш цхьана леладу гIулакхаш, вIашы дагарыр-хетаделга дIахо дегIакхувлара юкъе цу конгрессо доарлIаме дакъа дергдолахь.

А. КОСЫГИН,
СССР Министрий Совета Председатель.

IАЛАЬМАТЕ БОККХА ЛОАРХIАМ БОЛА ДОКУМЕНТ

КПСС ЦК Тезисий кIоарга чулоацам наха дIабовзийта

Областной городской партийни активы собрание «Сийлахь-йоккхачу Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар» яхача КПСС ЦК Тезисашта пропаганда ярен уж дIайоьзийтарен лаьцнера областной партийни организаце дехкарий хьакхехьа доклад йир КПСС обкома секретара Х. Х. Боковa.

Вай мохк Сийлахь-йоккхача Октябра 50 шу дизара наккъабела кьуар докладчика, — творчески низех юзбенна а, сийрдача коммунистически кхиаменах боккъонца дог гуйна а, ленински партеца гонахь айхха кхотабенна а болаш.

Парте областной комитета бюрос духха ха йоашаш областной актива собраш йир КПСС ЦК июньски Пленума итогех лаьца. Собрание массаш ряьзл а болаш къобалийр Iарбий мехкашта духьалара израильска агрессе юхатохара тIаерааль. КПСС ЦК политикен практически гIулакхашин, мехка обороши низ чIоагIбара тIадерадаь гIулакхаш а хIьата нийтта «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара» яха КПСС ЦК Тезисаш а.

ДIалаьхача ах бIаь шера, белгалдоаш Тезисаш тIа, хьаьнехаб марксизма-ленинизма идей бокхха низ. юхаккьоалургдоацаш дIахьалашехаьа доаш дола социалистически революце сийлахь-доккха гIулакх. 1917 шера октябре большевикийна айнь социалистически революце байраш аьтI хIана дуней социализма система а хинна дIаоттача Европа, Азе, Латински Америка 14 мехка тIа.

Революци котйоаккхача хоадамболлаш дола даккьа лаьцар ийса стратеги тактикеи оттае хайначa, къовсам лоаттабара къахьегамхой Iовттабьча, болхлой классен къегIа болча ахархойи низаш кхоталча а капиталистически строй дIаяккхарга уж дигача а, В. И. Ленина хьакхелачо кулгалдьчен Российски Коммунистически парте (большевикий).

Сийлахь-йоккхача Октябре историе чухь эггара хьалха эксплуататорски строй йоча а яь, пролетариата диктатура чIоагIйир, хьакхелай кердача тайпара пачхьалкхе — Советски социалистически пачхьалкхе.

Граждански тIем тIа котало а йыкка, советски халкъо лоралир Октябрьски революцена карагIаьннараш, мехка халкъа боалам юхаметтаоттабен дегIахкхулен лоладелар из.

1922 шера декабре оIацагIбеллай Советски Социалистически Республикий Союз — дерригача халкъийн къамийн низатарра бокъонаш хиларен сий тарен принципий лаца тIа хьалаь зукхача къамех латта къахьегамхой бIарча ниха пачхьалкхе. Цунах, КПСС ЦК Тезисаш тIа яххача тайпара, Коммунистически парте ленински къамий политика йоккха котало хилар.

Граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа вай мохк экономически халача хьала тIа хинна хилар хьа а хьехкъ, докладчика дагадохийтир, советски наха шоай промышленность, социалистически индустри хьа миитта яьй. Советски халкъо тIаргIерта къахьегам бахьан долаш IалаьматедоаIача хIаьнашка (1929—1940 шш.) вай мехка хьайир йоккха хIанзара промышленность. Ина бола индустриальни державa а хинна дIаоттар Советски Союз. Промышлении производство темпашка дийлача чIоагIгIа дуней тIа эггара хьалхара моттиг лоацI вай мехко. хIьата цун йоаллейи бозрамашка диллача — дуней тIа шоллагIа моттиги Европе хьалхара моттиги доаи.

ШоллагIа йола йоккха котало хилар кагийтоварий юртбоахама производство тIехьайнеар дIадоаккхилгеи боахам юкъа. Iилманеи техникаеи карагIаьннарий дарда тIа лелабеча колхозийи совхозийи хьисапера йоккха социалистически производство пуи мотте дIаоттаелгеи Iалашьян йола коллективизаци юрта боахама ярах.

КIоаргга культурни революци хилар Советски Союзе. ДIадаьккхаз дешар ца ховлга, юкъелаьккхар воорхI шера дешар дехкар а дахь массанена а тIаложалелга, хьахилар халкъа кертIа интеллигенци, боадам боашаш чIоагIа лакхъелар дерригача халкъа культура.

Цхьан мехка социализм хьал а яь, гобаьккха капиталистически мехкаш долчеи хьим арахьара кхерам тIалаттачеи хьалашка, дерригдуней-исторически лоархIамера хIана карагIаьлар советски халкъа. социализмага беда цикь боллар кхача пачхьалкхенашкарча къахьегамхошта.

Цхьабакъда, советски нахьа маьрша боркатера къахьегач юкъагIоьлкхар гитлеровски Германи тийшача балхах латара. Цхьаь цхьаи пачхьалкхенга лоадурглицар мехкъиларча. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема эггара бирсагIча хана советски халкъои цун Гертзашцарча Низашеи лайцараш миссел йоккхий халонаш.

Фашизм эша а яь, котало яккхаоо хьахьекхар социалистически строя боккха низ, Коммунистически партеи халкъеи йохаргIйоацa цхьоагIо. дукхача къамех латтача советски наькха деала вошали доттагIали. Цу котален кIоаргга воаlейстии йир дIахо исторически дегIаахара беррaгача лелама. Социализмана пайдана болча гагIорахьа овлангара лена хувцам хилар дуней арене низий соотношение юкъе. Коммунизм хьальира шеррача новкъа баьлар мохк.

Культ личности критика а пь, партийни пачхьалкхени вахара ленински норманш принципаш юхаметтаоттайир Коммунистически парте, вIаштIехьылбар нахьа творчески инициативана хьатув бола хьалаш. Цу тайпара цIенбир мохк сиха легIакхувлара цикь.

1950 шерагара 1965 шерага кхаччалц йолча хана чIоагIачен сихален темпашка дегIаихай вай экономика. Дукалахьа хувцамаш хиийд производства структуре. Семилетка шаракъ промышлении производство 84 процент лакхъенай СССР-е, шоаза хIана хиннаца аьнна дукхагIа хиннача халкъа боахама дерригача доакхой керттера производственни фондаш.

Советски халкъа низашта лостам а телаш, КПСС-о ший XXII-ча съезде тIайбар парте керда Программа — коммунизм хьалхера программа. Вай парте, советски халкъа вахаре боккхачь лоархIаме хилар КПСС октябрьски (1964 ш.) пул тIехьагIарчеи Пленумий решенеш. Вай общественни стройна хийра дола гIулакхаш халарах тарра волюнтаризми субъективизми бехке а хь, Коммунистически парте юхаметтоттадир общественни экономикаеи кулгалдара ленински корта бола. Iилманца баккьеь них лелабела.

Вай мехка вахара лоархIаме события хилар экономикеи культуреи дегIакхулара шера программа белгальбача КПСС XXIII-ча съездах. Вай мохк дегIаьхкулара кердача пиешера низи толаме кхочашьо кердача сийлахьча гIулакхашца Октябрьски революце 50 шу дизара наккъалодача советски халкъо.

ДIахо нов. Бокова дьихар Советски Iаьдало лаьккхача ах бIаь шера керттера итогаш. Коллективизма, ихьана гIулакхаш лелалара, вIаши новкъостал дара отношенеш а хIанз вай мехка кердача социалистически общественно-экономически строя хадайбоаллач чIоагIлькраш. Вайнига цIенаьь дIалаьккхаш дайн бахлойа ихаш наи беккъила, доал цхза поампка долаш бола общественни производства вай ба къахьегамхой низаш.

50 шера дегIаахар бахьан долаш боарач боашаш чIоагIа лакхбенизаб дуней экономикана юкъера вай мехка лоархIам. дукхаза дукхагIа хинна дуней производство Советски Союзо лоиза лакхъ. Дуней промышленно продукцех 4 процентал кIезгога сагIа чара лацадар пачхалъ Росе 1913 шера. ХIьата хIана, ерригача маланте бахьан мехах 7 процент мий на къачаш болча вай мехко хьам дерригача дуней промышленни продукци оелагIа дахьа хIана яц аьнна.

Овлангара лоиз хувцаненнай дуней керттерча мехкий экономически низа соотношени. 1913 шера США, Германи, Англи, Франци хьалха а йолаш, дуней тIа ихелагIча метте мара бапар вай мохк. ХIанз цо дуней тIа шоллагIа Европе хьалхарен моттаг лаьна на Iеш. США-л мара тIехьа из бусаш, ихьана лаьрхIача Англе, ФРГ-ес, Францечул дукхагIа хьаю промышленни продукци.

Советски Iаьдал латтача шерашка йоккха индустри чIоагIа дегIаенай пачхалъа Росе юстара мохк хиннача Нохч-ГIалгIайче а. Масала, промышленни продукцие боарам 50 шера 75-аза хIана йеннабаи аьнна дIадъбенай республике. мехашьтта дукхагIа доах 11-аза сагIа, машиностроене продукци 934-аза, кхачам промышленноста продукци — 295-аза, хIьата 1928 шерани цийсйчу электроэнерги дукхагIа йоал 71-аза.

Вай мехка юрта боахам хIанз — ма а юртбоахама машиний IалаьматейоккхачА паркаца кийчъаь. Йоккха чIоагIгIа механизировании производство. На 1913 шерачул 3-аза хIана яц аьнна дукхагIа хьаю продукции.

Советски Iаьдал латтача шерашка реконструкции яь а кердача техникаца кийчаь а тIа айгачеи кхачаш промышленноста дерригa доакъош. хьа а пь, дегIаухаш а халкъа эзза товараш продовольствии хьеш бола производство.

Укх тIеххьарча шерашка, пазарра аьлча, керда хьаьхьa сихха дегIаухаш а советски наьха быт тоешил хольеши, шагIара къахьегам аттача боахххаш вола товараш хьалу производство.

Производство цахалдаш, иза болаш дегIаухаша Iалаш а аь, вай парте вай халкъо хьалий халкъа хьал-торо айярх чIоагIа база. Къинан доха 1913 шерача нийсйча 34-аза дукхагIа хиннаб 1966 шера. промышленностеи гIишлошьерен болхлой реальни тоьвлаш — 6-аза. Балх беча цхьан сага лоархIаш ахархой реальни доахош — 8.5-аза дукхагIа.

50 шера мехкарча пиха дIаленнай дерригатo а лаьрхIача 1.4 миллиара квадратни метр йола чуIе цIеноош (колхозашка хьалаль цIенош доапаш). Советски пачхьалкхено дIахо а Iалаьмате дукха хьалу чуIе цIеноош, берригa советски нах. гороле санна, ниттa юртa a, паргIатчa, дика кийчъьча квартирашка бахаргбелам.

Доккхий да вай мехко дахка толамаш. Цхьабакъда, вай хIинцча тIехьагIа де дезаш дукха хIекхаш да общественни производства эффективность лакххар, къахьегама евсарле айяр, халкъа потребление боараш лахбара лаькъе сагоатIа вола дукхха декхараш кхочашдар духьа.

Керда пятилетка кхочашьяро йиш хулийтаргья, — белгалдоаккх КПСС ЦК Тезисаш тIа, — коммунизма материально-технически база хьалва новкъа вай общество дикка дIахьалхашкахьа гIолга Iалашле. мехка экономически обороннии низ чIоагIбе.

Экономика дегIахара доашаш тувдаме кхочашъергйола лоархIамегIара хьал да вай мехка экономически вложенеш эргайоахаш теахара. халкъа боалама доал дара система теххаргя овлангарча дешашца меаалум йола боахама реформа дерригIа чакхьахар. Цу реформа маIаш, КПСС ЦК Тезисашка яххача тайпара, кулгалдара экономически метолий лоархIам чIоагIбарах, пачхалкхеи планироваш эргайоахаш теахарах, предприятеш боахама гIулакхаш чакххача дукхагIа мукъайнтарави цар инициатива шерьярхи, боахама расчет намегга юкъехкуларахи эргайоахан тоарахи латт.

Советски общества социально-классовии структура лоакалга диллача хувцамаш шо лувцаш, докладчика белгалдаьккхар, экономически, социально-политически, идейни хьашташ цаIаш хилари, берригаш а коммунизм хьалье довш хиларца вIаши букъайенна болча къахьегамхой доттагIа дола классаши группаши вай мехкадь хилар.

Индустри дегIаахар бахьан долаш тIа-тIа дукхагIа хул белхлой, лакхлу цар удельни доал: уж ба хIана мехкарча къахьегамхоех ниiса ахакел сагIа.

Колхозни строй овлангара дена хийна; къахьегама цхьаини цIаIани, юрта бахача нахьа беррига лостам. ЧIоагIIа лакхъенай советски юрта культура.

Шоай знанеш низаши социалистически Даьхенна дIател Советски интеллигенцие. 1966 шера вай мехка халкъа боахаме балх беш 13 миллион гаргга специалист вар. Уж 68-аза дукхагIа хул 1913 шерачул.

Лакхха айбеннаб берригача советски наьха общеобразовательни культурни боарам. Укх мох шера керттерча дайкъе чакхдаргIа массане а йоаза а юкъера образовани никкар дIадоладелга.

Октябра 50 шера сийлахь-йоккха итог я вай мехка дерригача халкъий тохаелзовa социалистически низна чIоагIIар. Социалистически революце дерригача дуненга дIахьехкза бокъонаш къовсталеш хилча къаманзоиш кишта къовстале деза. Шоай материальни къахьегамен регурсаш вIашагIа а теха, шоай экономически культуреи бIаьшерашка тIехьайисар лоацача исторически хана дIадаькъа вIаштIехьаьлар къамий республикий. Советски Союза дерригача халкъьша цхьатарра бакълеш на хилара, ленински къамий политика чакхйоаккхача доккха декъа лаьпал эрсий болхлой класса, эрсий халкъо. Иа къаьстта а шьоа бIаргагу Нохч-ГIалгIайченга хьежача.

Советски Iаьдало социальни къамаш Iадапах мукъайаькхаб Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой, пачхьалкхеч автономи енний шарна. Халкъий барт тайнача социалистически дезала юкъе тоенна сийрлаьнийн республика экономикеи культуреи Промышленни производства боарам 69-аза лакхъенай республике. ХIанз 173 йоккха промышленни предприяти я республике. Нохч-ГIалгIайчен общественни продуктах 80 процентал сагIа яр промышленни нааделешта кхаш.

ДIахьалхашкахьа къаьстта а йоккха гIа баькхаб республика промышленност семилетка шерашка. Промышленни производства берригa боарам нюоза лакхбенинаб. БорхI шера хьаьлаьд 20 сагIа йоккха предприяти. Хьахинний керда промышлении центраш — Аргун. Карабулак. Малсарен-Бердале. Сихха темпашца дегIаьхаб дукха доакъош дола республика халкъа боахам.

ЛоархIамера хувцамаш хиннал юрта боахаме а. Хьалха тIехьайиса, бекъасенa хинна на, дукха товараш телаш йола социалистически производство а хинна дIаоттаб.

Къаьстта чIоагIа гIадуг вай культурни фронте хиннача овлангарча хувцамаша. Дешар ца харгаран культура ца хиларгаен Iаьнла чулоацамах социалистически формах къамашн йолча эггара лакхагIча культурага кхочаш йоккха гIа баькхаб вай мехка дерригача къамашен народностащен укх 50 шера.

Республике я общеобразовательни 464 школа, балх беченн юртарчен кагирхой 89 школа. Масс тайпа дешара юкъезаа республике бахача наха 300 эзар сагIа сал.

Республико IалаьматIе йоккха гIа баькхаб промышленноста. Iилм, культура, унахIею лоранра дакъе балх бергбола квалифицировани специалисташ кийчбара гIулакха. Нохч-ГIалгIайчен лакхерчен юкъерчен специальни дешара заведенешка хIана дешаш ва 26 эзар хIана вай аьнна вола сал. Укх пятилетка алхха хьалхарча ицьан шера кийча а пь, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка хьожавалье лакхерчи специальни юкъерен образовани йола 3514 специалист.

ХIара республике хинна боккхий социальни эргалонаш вай мехка халкъаша ицхьана къахьегарах хьахилар за. Нохч-ГIалгIай чу халаргзвапача коттагIала гонашца вIашагIхеттабенна цхьа дезал санна вахаша къахьегаш да 60 сагIа къамий народность.

Парте ший низ тIабохийт вай мехка къамашта юкъе этта керда тайпа гIулакхаш дIахо дегIаккхулара. чIоагIIара. Цо дерригIа къовсам лоаттабу моллагIча тайпара гучаьнначa местничествана, национализмах юкъезаащхарашта, шовинизмана духьала.

Докладчика дIахо дийцар вай мехка демократи дегIаахара дешаш, капиталистически мехкашкарча антинароди «демократена» на тава ца хилар. Цо нитта хьийийлар советски общества вахарера кулгалхой лоархIам а Коммунистически парте лостам телара роль а, дийцар социализма хьалашка гражданашта телача шерачa социальни бокъонехи паргIатонахи.

ЧIоагIIа дегIаенача социалистически общества боарамга а кхьача, вай мехко боарам боашаш чIоагIа шерйир дуней социально-политически прогресс сихьара дизари яра ший торонаш. Октябрьски революце хьалха а баьккха хIанзарча замах юкъмоттиге дIаоттабаьб вай мохк. Къаьстта бехкхобкамен сийлахьча гIулакх хар вайна тIадожадаь хиннар — дуней революционни процесса керте оттаяга. дерригa демократически, прогрессивни боламаш империализмана дуьхьала лоаттабеча къовсама бIарчача цхьа гоатол деш вIашагIа а теха, царш хьарсам доаккхилга.

1917 шера хоадамболлаш а буржуазни аряи закон дай дIаоттадь а цар империализмa доал. Тахан дегIалаьхкачъ капиталистически мехкашта доагIача дакъа кхачан ерригача территорех 23.4 процент бехача наьха 19 процентал кIезагIIен мара. Сийлахь-йоккхача Октябрал тIеххьагIа эггара хьалхара дуней чу хиннача прогрессивни хувцамий итог яр дуней революционни процесс кертгена низ а хинна дIаотта дуней социализма система хьаилар. ХIана толаме хьальеш латт социализмаи коммунизмаи материально-технически база, Iалашу къахьегамхой вахарен культурни боарам гIоал яц боллийтаии пахадаши дегIаухаргa.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана ший агрессивности реакционности къаьстта чIоагIа чIоагIIь йолча империализмана лорен тIагIерттай къовсам лоаттабеча хьалашка чакхдаха дезаш я ший гIулакхаш дуней социалистически система. Цул сагIа, дуней социалистически система вIаштIехьаьлга чоалхаерча хьала тIа оттаду цхьаколча социалистически мехкашка тешам ца белийташ дола гIулакхаш, эксплуататорски классаши шолнара къамашта юкъе бийхха шур хIана а яхайиса хилар.

Дерригача мехкашка цхьатарра дегIаахаш дуней халкъашта вонъера коммунистически болам. 1957-ча 1960-ча шерий Московски совещанеша оттабьча генеральни накъгана коммунистически партена хьалхе леладеча моттигашка на гаьнна дIадахалхаьйнаб. Къича мехкашка цIенхашта халонаш уотт кхинa дукхаьa. ДукхагIа йолча хана уж халонаш духьала нийслу компартеш дуней коммунистически болами цхьан бертаца оттабьча наьхъа тIера новлар дахьан долаш.

Цу хьалашка а хIьата нитта Мао Цзэдуна группа коммунистически боламе барт эгIабеш лелалеча гIулакхашца дувзаленна а марксистско-ленински партеша чIоагIбу дерригa мугIараш Iилман коммунизмаи пролетарски интернационализмаи ларда тIа кхеталаш дукха доттабу къовсам.

Сийлахь-йоккхача Октябрал тIехьагIа империализма агрессивни политикана духьала оттайир машара политика. Цу юкъа овлангара хувцамаш хиннал дуней низий соотношена юкъе. хIьата хIана империализмана яна кхачач исторически событей лелаша лостам тела, ший агрессивни политика дуненга кхийолла. ХIьата вьетнамски халкъа дуьхьаларча США дулаверча тIемо. Iарбий мехкашта духьаларча Израила агрессе из хьана хьебихара. империализм хIанз а машараи дуней халкъашта юкъерчен кхерамийна кхерам тIатувса мегаш але а ший дуламашта хьалдара бехк ца тоехаш кIалхарбала мегардар нуана. цунна тIа-тIа дукхагIа хIамаш еттаду дерригача революционни машар безачен низий оагIонгахьара.

Советски наха, боахар дIахо лелаш толча, де эшагIеш тахаьа доккхаз а деш тIайийнар ЦК июньски Пленуче тIайнйна Тезисаш. Тезисаш дIаза къовдолаш доахаш социалистически мехкий, межараш йола коммунистически болхлойи партей кепайоазоне. ЧIоагIа укха тIайобхьийташ Iомаду уж къамий-кортамукъален къовсам лоаттабеш лелча мехкашка.

Докладчика ший къамаьл чакхдоалаш собрание дакъа лоацараш тIаIовзайтар КПСС обкома бюро чакхьыча лаьрхIа мероприятеш. Дехкараш оттадаь беррaгача коммунисташеца парте боашарий активацеи Тезисаш Iомале аьнна. Цу гIулакха семинарски группашка, юххьанцарчен юкъерчен политшколашка. партпроса кхыча формашка: лекторешка, методологически теоретически конференцешка пхи занити а хетаь.

Тематика укх тайпара могаш:

— СССР-е йизаи хоаламболлаши социализм котьалар — дерригдуней-исторически лоархIамера итогаш;

— Социалистически производство дегIаахари советски халкъа материальни хьал-торо айяри;

— Социализма духовни культуреи къахьегамхошта коммунистически кхетам бIлари;

— Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революции дуней революционни процесси.

Лектораши пропагандисташи хила беза кулгаллеча кадрех. хьалхарча аргIанна, горкомий, райкомий секретарщи бюро члепаша. юххьанцарча организацей секретараш. Июль бетта дIайолае еза запити.

Цу тематикех йола тезисаш нитта Iомае еза берригача комсомольцашеи кагирхоешеи. Цу гIулакха юххьанцара партийни комсомольскийи организацешка вIашагIйоккха еза группаш, кружокаш, лекторей. ДикагIа кийчбенна пропагандисташи лектораши хьакхехьа езаш, декар дица вIаштIехьабакъкха деза горкомашеи райкомашеи.

Теоретически конференцеш низ эрьццa Тезисий эггара актуальнегIа йолча темаех лаьца. Масала, революцена социализм хьальечарен Ленина, вай парте лоархIам; Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце дерригдуней-исторически интернациональни лоархIам, дуненч революционни процесса цо ю аьлиш; советски общества дерригача социально-экономически, политическа, духовни вахара дерригача доакъошкара сийлахьча новкъъе нитт шера итогаш; СССР-е социализм хьальяра опыта дуней халкъашта юкъера лоархIам; советски общество ленински навкъагIа дегIаахар, къийола проблемаш. Тезисаши 50 шерагIа юкъаенна къийола материаланаш массово-политически пропаганда системе шерра Iомаделга вIаштIехьлакхха деза: популярни лекторешка, халкъа культура университетешка, коммунистически кхетама, хьалхалаттача опыта школашка, шIагIарча лекторешка, дешанешкa, хуторашка, бурабойнеш, ва Iуй бригадашка. доахан лаьа ухача лаьтIеннашка, кхалнах йолча политграмота кружоке. Тезисашта пропаганда яраи уж дIайовзийтараш шерра йоарже еза лекцийни пропаганда, пропагандистий, политинформаторий, агитаторий болх.

Тезисех лаьца бетта 4-аза лекцинешка, хаттарийи жопийи сайренаш низа ярзьяц хIара клубе, агитпункте, цехе, колхозийи совхозий отделенейи бригадашка, кхашкарча станашка.

Политинформаторийи агитаторийи болх беррига а къахьегамхошта, уж балха болча моттигашкеи бахача моттигашкеи, Тезисаш дIайовзийтара тIайерайе беза. ХIара кIиранна цар еш йолча выступленеша беррига къахьегамхой чулаца беза.

Парте обкома бюрос нитта дIахойт горкомий, райкомий бирона, ерригача советски республикански, городской, районни организацей кулгалхошта, профсоюзни комсомольски бахлоша къахьегамхошта хьальашка, производстве санна нитт компартешка а, лекцеш еш, доклаш, политинформацеш, беседаш е езаш хилар. Эггара кIезагIа йича а, кIиранна цхьа выступлени е еш. Боккъонца, лаьрхIа учот хила еш кулгалдеча кадраша къахьегамхошта хьалхашка еча политически выступленей. ХIанзье а лоиз хIара кIиранна выступленеш е еза докладчикий группаша.

Докладчика нитта дийцар лекторашта, докладчикашта, пропагандисташта, политинформаторашта агитаторашта долча новкъостала чакхьаха езача мероприятеех а. ХIанз доагIача оашоттенай тIехьа на йоалийташ лекторий, пропагандистий районни семинараш хилийта еза. Нитта Тезисашта анализ а ергъя, уж дIадовзийтара гIулакха методически рекомендацеш а дургъя. Цу дешах лаьца консультацеш собеседованеш елга вIаштIехьдаьккха деза. хIьата августе — сентябре пропагандистски кулгаллечен кадрий теоретически конференцеш е еза. ХIана къахьегамхошта беча массово-политически болха тIа бIаза пайла эла беза Тезисех лаьца центральни кепайоазон тIа араяьлача материалех.

Шоай кIиран тIех ха юкъе на йолайташ куца еза политически дешара Шени кабинетий чура ченеш. кийчье еза мехка а республике а гIоллара еррига справочни материалаш. «Октябра 50 шу» аьнна экспозицеш оттае а Советски Iаьдал латтача шерашка вай республикана карагIаьннарий хьахехьа иллюстрацеш кийчъе а еза Тезисашта хетаь. ЛоархIаме да Тезисий еррагача разделашта хетаь методически разработкаш кийчьяр. Политически дешара ЦIагIеи кабинеташкеи хIара кIиранна еша еза отташ лекцеш, инструктивни доклаш, хIара денна консультацеш тела еза пропагандисташта, лектораштa, политинформаторашта. Йоазонаш де деза радиос, телевидене, газеташа.

Обкома пропаганда агитацей отдело отта а яь дIайоазийтаргья лоархIамегIарча дешаех йола материалаш, практически новкъостал дерга ленински пропаганда вIашагIйоллара. пропагандистски группаш йохийтаргья кулгалду болхлой, преподавателаш, «Знание» яхача обществера лекторашта доклашкаши штатe боаца лектораши юкъе а болаш. Шенхаштта декхараш тIалехкад «Знание» яхача республикански общественa а. Статьяий цикл, Тезисех йола передачаш елга а вIаштIехьдаккха деза республикански кепайоазоно, радиос, телевидене, «Агитатора блокнота» хIара номер тIа кепаеттаргья Тезисий лоархIамегIа долча дешаех йола материалаш, рубрика делаергья «политинформатораштей агитаторашта йола консультацеш» яхаш.

Тезисий проблемаех лаьца тематически конференцеш елга тIаIдаллад парте горкомашта райкомашта. Исторически событеши советски халкъа карагIаьнна хIамаши гойташ дола историко-революционни документальни фильмаш хьуккха деза городий юртий майданашка, паркашка, салоIача моттигашка, кинотеатрашка. Еррагача клубашкареи кинотеатраш, кино ергга экранаш цу тайпарча фильмий дукхагIа йита еза. Къаьстта уйла тIаIайита еза дIа-аза ухача кинопоза, автокинона. Цар болх нийсача графиках вIаштIехьбаьккха беза. боккъонца тIахьожам лоттабе беза бахача наха пахадаш гIулах дара.

Тезисашка хьежжа эггара лоацагIча хаганшка кердайкьха еза гойтава агитаци, хьалъетте еза мехкен республикан 50 шу дизар хьахьоккхаш йола дика кийчъья стендаш, ситаш, витрина.

Тезисаши Октябра 50 шерана ювзенна хиийола материалаши хIара советски сага сакхетам чу кхоачаергбалча тайпара вIаштIехьбаьнна хила беза хIана беррига идеологически болх.

КПСС ЦК Тезисашта пропаганда еша уж дIайовзийтаро беш болча берригача балха новкъостал де деза республика къахьегамхой общественно-политически производственни хьинар дIахо лоржаларан кIоаргдарашi, пятилетка заданеш кхоачашьяра, вай Даьхен политически, экономически, оборонни низ чIоагIIбара, советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи, буржуази идеологеца мацав хургбоацча уйлаш нах хьалкхебара.

* * *

Прениех эггара хьалха хьамаьл дир «Грозненский рабочий» газета редактора А. Д. Авдеева.

Доклахеи бехктохамаеи да, Сийлахь-йоккхача Октябра 50 шу дузача денна доагIача тайпара накъбадахара кийча яра КПСС ЦК Тезисаша вай республика парторганизацена хьалхашка оттадаь декхараш. Вай халкъа цу шеранка карагIаьннаранта пропаганда ечен хьалхашка латта декхараш дIадовзийтачен лоархIаме моттиг дIалоац кепайоазоно. КПСС ЦК юбилейна хетабаь сецам арабаьлча гIоне вай республика наха 50 шера карагIаьннараши цуи истори ювцаш йола материалаш хIара номер тIа хIана ца аьнна «Грозненский рабочий» оагIонаш тIа араювлаш хиннай. «Мишта къаьхегар оаха», «Истори оагIонаш» яхача рубрикашта кIала арайийннай дукха материалаш. ДIахо Тезисашта газета оагIонаш тIа шерра пропаганда ергъя.

ДукхагIа арайа дерхI оаха нефтегазови, газови, нефтехимически промышленность вай республике 50 шера дегIаяра хетаь йола материалаш. Газета тIа лоархIаме моттиг дIалоацаргъя вай республика юрта боахам дегIабарах, совхозий материально-технически база чIоагIIьарах, кхашкарча белхлой бытовни культурни хьалаш товдарах йолча материалаша.

ЦIе къамаьл дош КПСС Сунженски райкома секретара нов. Б. О. Гойгова белгалдаьккхар, Сийлахь-йоккхача Октябра 50 шу дизарах йола КПСС ЦК Тезисаш шоай района парторганизацей идейно-политически балха дард а хинна дIаотта хилар. Райопа боахамашка, цехашка, бригадашка, звеношка пропагандисташа, агитаторша шерра болх болабаьб Тезисаш бахача наха дIайовзийтара. Эзар саг гаргга политинформатораш, агитатораш, лектораш ба тха районе нах болх беш. Керттерча дахьье укхаш болахара образовани йола Тезисаш керттера чулоацам кIоаргга дIабовзийта карагIдаргдола специалисташ, дешаш, хьехархой, юртбоахама белхлой, коммунисташ, комсомольцаш.

Шерра дIаболабеннаб районе пропагандистски болх. ХIанзале 80 лекци йийшай районе Тезисий темаех лаьца.

Лекцеш сакъерламеи кIоарга чулоацам болаши ешарца белгалъеннa я районе XIX партсъезда цIерагIча колхоза парткома секретарь нов. Г. А. Ким керте латта лекторий группа.

Грозненски мехкдаьтта института политэкономе кафедра заведующе нов. С. D. Зоевo аьлар:

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарах йола вай парте Центральни Комитета Тезисаш берригача къахьегамхоша санна раьза хинна тIайийцар тха института профессорско-преподавательски коллективо. 50 шера вай мехка къахьегамхошта социализм хьальеча карагIаьннараша дерригача дуней вахара йоккха влияни яьгга къаьгга хьаьхьех пар.

Лакхерча дешара заведенешка деша багIа студенташ марксистско-ленински мировоззрени болаш хьалкхебара боккхача лоархIаме я КПСС истори, политически экономе, философе, Iилман коммунизма кафедраш. Грозненча мехкдаьтта института цу кафедрай преподавателша вай мехка экономикина говза специалисташ кийчбарал сагIа цар хьинаре къахьегамаш студенташ дикка коммунистически кхетам болаш, советски патриотизми пролетарски интернационализми болаш буржуази идеологеш мишар хургбоаш хьалкхебара. КПСС ЦК Тезисаш боккхача лоархIаме дола теоретически политически документ да. Цар чулоацам парте хIара къахьегамхоча, студента дIабовзийтар вай партеи халкъеи дIабихьача турпалерча накъах лаьца дувнар шоай керттера декхар дерхI преподавателаша.

Цу гIулакхо боккха пайда дургба марксистско-ленински Iалма хьехачеи студенташта идейно-политически кхетам лучеи.

50 шера, — аьлар «Грозхимнефтестрой» треста парткома секретара А. Я. Колошис, — мехка экономика, культура лакхъеча халкъа вахар хьал тоалеча карагIаьнначох доккхал а деш безаме тIайийцар тха гIишлошьерашa КПСС ЦК Тезисаш.

Укх денашка гIишлошьерий коллективе КПСС ЦК Тезисаш Iомаергболх дIаболабеннаб. Уж Iома ца еш цхьа боахам ца бита, уж агитаторбола тайпара из болх вIаштIехьбаккха дерхI парткомо. Цу гIулакха лаьрхIа парторганизацейи комсомолен секретарий инструктивни совещанеш яьй. Цу совещане хиннаб политинформатораш. Тезисаш Iомара перспективни план оттаьй совещане.

Таханарча дийнахь 75 саг агитатори политинформатори на гIишлой-монтажни управленей коллективашта юкъе Тезисай материалашта пропаганда еш.

Тхоай коллектива цIерагIа активе гулбеннараша да тешам лу юбилейна даза доагIача бесса наккъагIо хьина тIайица декхараш «Грозхимнефтестрой» треста гIишлошьераша сийдолца кхоачашдергдолараш.

Къона тIехье советски патриотизма уйланцеи коммунистически кхетам болаши кхеара КПСС ЦК Тезисашта культпросветучреждений болхлошта хьалхашка оттаьдача декхарех, цу дахьье шоай хьехархой коллектив беча балхах дийцар Бультпросветучилища директора нов. Р. Ю. Арсмурзаевс. КПСС ЦК Тезисашта пропаганда яра план оттаьй тха училища парторганизаце. Цу лоархIамерча документа хетаь семинараш яьй. Тезисех лаьца лекцеш еша, доклашеи беседаши е укх денашка республика кхашкеи юрташкеи араяргья тха агитбригада. Юртарча клубашка, кхашкарча станашка, фермашка беседаш ергья тха студенташа.

Трибуна тIа воал КПСС МалгIабика горкома агитацей пропагандий отдела заведующи нов. А. Х. Барахоев.

МалгIабика района коммунисташа, къахьегамхоша, йоах цо, укх денашка беррига теркам тIабахийта КПСС ЦК Тезисаш ешаш, Iомаеш ба. Района промышленни предприятешка, совхозашка, колхоза цу исторически документах лаьца читкаш, беседаш я.

КПСС ЦК Пленума материалашта пропаганда еча коммунисташа пайла эц тайп-тайпарча методехи формаехи. ХIанз ца болх беш 1.500 агитатор, пропагандист, политинформатор за районе.

«Знание» яхача общества республикански организаце Йоккхача коллективо юбилейни шера беча идеологически балхах дийцар цу организаце бехктохамерча секретара А. С. Попова.

Таханарча дийнахьа «Знание» общества республикански организаца балха юкъе дакъа лоацаш 7.500 саг ва. Царех дукхагIбараша хьинаре къахьег Iилмани политически знанеш наха юкъейоржаеш. Тезисашта пропаганда ярен уж кIоаргагIа Iомарен белх дика вIаштIехьбаькхаб укх денашка «Знание» общества «Химкомбината», «Красный молот» завода, крекинг-завода, нитта кхыча предприятешкарча юххьанцарча организацешa. Кагирхошта коммунистически кхетам балара гIулакх бехктохамеи лоархIамеи да. Цхьана бе беза из болх.

ДIахо къамаьл ду КПСС Старопромысловски райкома секретара нов. Н. Н. Бенетович.

Укх денашка чакхъьаьнача Старопромысловски района парторганизацей собранеша, «Сийлахь-йоккхача Октябра 50 шу дизарах йола КПСС ЦК Тезисаш къобал а еш, уж хIара болхлочоа дIайовзийтаро де дезараш белгалдаь коммунисташа. Тезисаш Iомаергья района промышленни предприятешка, учрежденешка, цехашка, бригадашка. ДерттIа теркам тIабахийта херщаб цу документашта пропаганда ергйола агитатораш, политинформатораш. Тезисех лаьца беседаш, доклаш яра методика белгальйн партийни организацешка хиннача инструктивни совещанешка.

Тезисаш бахача наха боккъонца дIайовзийтара нах бахача цIеношка лекторешш ехкай. Октябрьская кIирамлеи читкаш, кинолектореш я, нитта кхыйолча формаех пайда эц партийни организацеша.

Сийлахь-йоккхача Октябра юбилей доккхача къахьегама совгIаташца накъабаха дерхI тха района къахьегамхоша.

ХIанале планал сагIа нитташ эзараш тоннаш шоай Даьхенна мехкдаьтта деннад мехкдаьттахоша. ХIьата юбилей хьатIакхачалехь кхы а доккхагIа хургда на сагIат.

Цул тIеххьагIа къамаьл дир ВЛКСМ Наурски райкома секретара нов. М. М. Нисмоев.

КПСС ЦК июньски Пленума материалаш кепайоазон тIа араьннача дийнахьа дена ерригача, районе массово-политически болх дIаболабелар. Цу гIулакха доккха пропагандистий, политинформаторий, агитаторий эскар захийтал оаха кхашка, учрежденешка, нах бахача моттигашка. Бригадашкеи кхай тIарча станашкеи укх денашка Тезисашта пропаганда еш, уж наха дIайовзийташ 115 лектор, 135 политинформатор, агитатор ва.

КПСС райкома агитацеи пропагандеи отделоша цхьана ер йутт чакхбаллаца хIара фермеи кхай тIарча станеи Тезисаех лаьца кхоккха занити е лаьрхIад комсомола райкомо. Тезисаш Iомаеш оаха пайда эзарьба гойтара пособеехи документальни фильмехи.

КПСС ЦК Тезисашта пропаганда ярахи уж наха дIайовзийтарахи дийцар пренеех шоаш къамаьл деш Грозненски химкомбината керттерча инженера А. П. Литвинова гражданский тIема доакъашхочо пенсионера С. И. Цифрович.

Дийнача дешах сецам тIайийцар активе собрание.

ТӀАЙИЙЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

Ховш да, Сийлахь-боккхача Октяб-ра 50 шу дизара яха йоагӀача тай-пара наькъахьара доаттабеча къовсаме дикагӀа толамаш даьхача предприятей коллективашта ела лаьрхӀа КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президи-ума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракхаш хилар. Из лакха совгӀат дахкхар — хӀара предприяте сийлахь гӀулакх. Цулухьа, Октябра 50 шу дизара сийна социалистически яхь шерра йоаржаяьй оаха, хӀара бетта баьча балха итогаш юви, кол-лектива хӀара член юкъьеса яхьа.

Октябра 50 шу дизара сийна тӀа-йийца декхараш тха заводо толаме кхоачашду, ах шера планах совгӀа арахийцай 49 эзар сома маьха про-дукци, хӀаьта планированеш эконо-мически стимулированеш кердача хьалаш тӀа довларца дуаладенна шол-лагӀча ах шера арахена товарни про-дукци кхы а дукхагӀа хургья.

Кердача экономически системага яла кийелуш я завод, хӀанзе а пла-нироване кердача методах болх беш я болат лоаладеча участка коллектив. Дика къахьег цеха болхлоша, план тӀехкхоачашъе, хӀаьта май бетта баь-ча балха результатех карара кара те-ла ЦӀе байракхи ахчан премии ен-най коллективана.

иаб уж планал, хӀаьта май бетта баьча балха результатех цунна еннай кара ра кара тела ЦӀе байракхи ахчан премии.

Коммуниста нов. Катыхина кулгал-ду транспортни участок, гӀон ярех мара еце я, боккхача лоархӀаме я му-хьаш хьанийдара, кийча продукци дӀа-кхаьхийтара гӀулакхъ. Бартгайнача цу коллектива балха а моттта дика мах баьй. Производстве хьалхалаттача цу участкана тӀехьа дикача хьокха-машца йолх кхыиращ.

Вахаро хьахьекхал, лерхӀараши кхоачнидераши цхьан бартаца а ю-лаш йолча участкай дика вӀаш-тӀехьдьиначa коллективашка кхета-ма болх а дика латташ хилар. Цехо-вой партийни организацена беча по-литически организаторски балхо чӀоагӀа вииии ю йоахама хьокха-машта. Участкай кулгалхоша къа-маьлаш ду белхлошта хьалхашка, цар вахар мишта, эзараш фуд хьеж, участкерча гӀулакхайта духьйбаьха лоаттабу уж, хӀаьта цу тайнпара бар-когӀа а боахаш, толамаш доахилга Ӏалашду.

Кхыча беса да гӀулакх во вӀаш-тӀехьдаьккхача коллективашка — во лел цига кхетаме балха производст-веими хьокхамаша.

Кердача хьалашка болх бе долата-хара кийчо еча хана тхона гучадаь-лад экономико сага кхетам балара гӀулакха йоакхе воздействи ел хилар. Кердача хьалашка уйла дукхагӀа тӀа-йохийт производства моральни стиму-лашта, къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра, боллой, хьалхебу къа-хьегамна патриотически гӀулакхаш леладергдолча, предприятерча гӀула-кхашта хьалхара дӀара боадло бех-кткхаме хургболча уйлаица. Из къаьстта шавра хьагуш да коммунис-таша — вокхагӀа волча мастера Ржевске, парторганизаце секретара Семенченко, цехкома председателa Маслова коллектив шоашта тӀехьа кхача сборочни участка коллектива балхага хьежача. Вокх коммуниста-ша а — бригадираша Ушакова, Власова, Рябых, шоаихара хьокхам а телаш шоашта тӀехьабоах бригадий членаш, ахье хьалхарна моттиге лоаттабу.

Валовни товарни продукци ара-хецара ях бетта план 103.9 про-цент кхоачашьяь заводо. Кхы тӀа арахийцай 49,0 эзар сома маьха про-дукци, тӀайийнача декхарех 3 процент мара лакхье ца езаш хинна къахье-гама оесарле 5,8 процент лакх я еш, продукци яккхарга дӀабода мах лаь-нахчул 1,62 процент дукхагӀа лох а беш. Пятилетка цхьан шерем ах ше-рем план 1965 шера производства боарамга диллача лакхбеннай 7,4 процент, реализаци ярга диллача 4,5 процент, къахьегама оесарле лакхъ-ярга диллача 6,6 процент, пайда бак-кхара тӀайийца декхараш 6,4 процент тӀехкхоачашдаьд. Керттерча произ-водственни йиъ участкаа (литейни, кузнечно - заготовительни механиче-ски, сборочни) бет-бетта заланеш тел боахама расчета деррига хьо-кхамашта (продукци як-кхарга, дӀабулача мах-хагара дӀайиккхача). Сменашеи хӀара станоч-никои сменно - суточни заланесх бу болх. ХӀара участкана телаш йола бедал, материалаш, комп-лектуюши изделеш лаьрххӀа хьежа оттаьча нормативашкеи лимиташкеи хьежна тел.

Мукъа ши ди а долаш нхе дӀйнахьа болх беча кӀирага довлара кийчо яь яьннай, цу хьакъехьара материалаш дакхе латтача оргнашка дӀачуеннай.

Дукха за толамаш лахара бахьа-наш. Ерригача коллективашка хал-дийза лоаттабу продукце дикал лакхь-яра, технически отдела тӀахьожам боалаш из арахецара. Шитта 26 ста-ночнико цхьаккха айн хоацаш дӀа-тел шоай продукци, 13 шоай мухьа-раш увттаду продукце тӀа.

Дика вӀаштӀехьа а дьекха, болх беш я НОТ-а совет, 6 творчески бри-гада, лаборатори. Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьа боахача лабо-раторета гӀолла НОТ-а изм план от-таьй. Царех лоархӀамерчарех я ерри-гача продукцена басар дара малорни отделене, механически участке фре-зерни станокий группо болх беча моттига, кузнечно - заготовительни участке шийлача штамповка пресаша болх беча моттига, металла дархаташ хьагулдеш тӀалувтташи болх беча моттига оттаьраш. Уж мероприятеш балха юкъеехьарах шера 11 эзар сом таргга пайда хургба завода.

Производствана чухьара кхоачамаш оарцагӀдахара чотах къахьегамхоша кходаьд 24 тони металл, 3570 кубо-метр хий, 45 эзар киловатт-сахьт электроэнерги. Йоккха экономи яьй рационализаторски предложенеш технически кердадараш юкъехьахьа-рах — 4733 сом.

Гаражни оборудовани дикагӀеи, тӀе-шаметӀеи, йаьххача хайна ахарйо-лаши хиллйтарох холкӀа боахама кхаьаьд, условно, 444,8 эзар сом.

Шейна яха йоагӀача тайнара наькъа-ахара шерра социалистически яхь а йоаржаь завода коллектив ший деррига ница тӀайохийт лыаш тӀайийна декхараши кхоачашдара.

Н. СТОЛБОВ,
ГАРО яхача Грозненски завода директор.

Къахьегама хьалаш тоалу

Грозненски «Красный Молот» яха-ча завода болат лоаладу цех хьалъяьй 1947 шера, хӀанз цхьан шера ш арахец 16,5 эзар тони болата литье, вешта аьча цуи проектни низах лаьрхӀачул шозза хӀана хецаш лаьна дукхагӀа. Литье дукхагӀа арахена вӀаштӀехьдаьинад керда техника, хьалхалатта технологи, кхыйола орга-низационно-технически мероприятеш юкъекхувлара чотах.

Масала, укх тӀехкхьарча шерашка цехе болх бе йолаллийтай болата литье хица цӀенъю камера, цхьан мартена реконструкци яьй, вокхана меттел электричествоца болат лоаладу пишк оттаьй, кхы а дукха меропри-ятеш чакхъяьхай къахьегама хьалаш тоадара, болат дикагӀа лоаладара, кхыча гӀулакхашта.

Уж мероприятеш кийчъеча а чакх-йоахача а хана цу цехера болат теда участок йицъялийта хиннай. Из чӀоа-гӀа новкъа даьлар ерригача цехо бо-лат арахецачеи дӀателачеи. Кагахьа санна 1966 шера 1-ча январе йисте-яланза йолча производстве тедаза йисача фасонни литья 850 тони хин-нарле, 1967 шера 1-ча январе из яр 1624 тони. Цул совгӀа, къахьегама санитарно-гигиенически хьалаш во хилар бахьан долаш дуккхача хана дена болх беш хьабоагӀача болхлошта профессиональни лазарий белгаленаш гучаьннай, хӀаьта керда балха хьа-чуухараш дукха дӀабувлар. Кхетадеш дар болат тедача отделене гӀолла литье дукхагӀа чакхъяхарца дувзаден-на дола дешаш къоаста ца лаьчул тӀехьагӀа болата цехе литье дукхагӀа арахецара уйла е а хьашт ца хилар. Цу гӀулакхо дагадьийтар цу цеха ин-женерно-технически болхлошта болат тедача, цӀендеча, дӀателача участке НОТ-а плак оттаелга. НОТ-а план от-тайир цеха начальника заместителаша Коваленкоси Коноплевеи, инженераша Вайструба, Алешина, Цыганова, Ми-тина, вокхагӀа волча мастера Дья-кова, талорезчиккий бригадира Федо-това ерригача коллективаца дага а бувлаш.

Болх бу моттигаш малагӀа хьал тӀа я, хӀара болхлочун хьинар мишта хьожаш аьча анализ хьахьекхар, дукха дешан кхы тӀа дукха мах ба-хийта ца безаш къовстаде йиш хилар, хӀьта бокхарга-м капитальни вло-жении яхийта езар. Цу даннех чакхъяха лаьрхӀа эррига меропрня-теш шоайла вӀаши юкъаена йолча ши группана екъалора.

Хьалхарьяр — прогрессивнегӀа йо-ла оборудовани юкъейоалаяра чотах литье хьаяра участке бокъонца йолаш йола торонаш щеръяра, литье цӀенъ яра наькъаш лахара, керда оборудо-вани Ӏалашъяра, кхыдола гӀулакхаш вӀаштӀехьдахара тӀаерзаь меропрня-теш. ШоллагӀьяр — къахьегама хьа-лаш тоадара, къахьегам вӀаштӀехь-баккхара боарам лакхбара тӀаерзаь организационно-технически меропри-ятеш. НОТ-а план оттаеча хана лаьр-хӀадар, капитальни затраташ дӀаи-хийта ца ела мероприятеш юкъекха-хьа. Масала, план оттаяь яла дага а йоанача хана йолайир уж юкъекха-хьа. Плана аьча анализ хьахьекхар, моттта баьча сонамо из юкъеехьара ханаш 25 процент лоацъелга Ӏалаш-деш хилар.

Цу плано юкъеэзараш веррнташ а 60 саг ва, чакхъякиха лаьрхӀа 100 совгӀа мероприяти я.

Бих тайпара лостам болаш кийчъ-яьр мероприятеш, хӀаьта хӀара лос-тама юкъейоагӀар хьалхарча группера гаша, шиттa шоллагӀча группера а мероприятеш.

Экономически лоархӀамаца хьахье-кхар, 1967 шера планах чакхъякиха езар 11155 тони мара йоацача метте дробометни камера чакхъякиха ява кховчаш йола литье 11870 тони, хӀаьта литье цӀенъеча барабана ява кхоачар 17805 тони а хилар.

Участкана перепланировка яра, крава кӀалхара майда 17 метр шеръ-яра чотах участка пайданера майда йоаккхагӀа хилар 72 квадратни метр. Цхьан квадратни метр чура 22 тони литье йоаккхаш хилча, болат лоала-деча цехера литье теда участок, НОТ-а плана кхыйола мероприятеш кхоа-чашъеча хана, технологически про-цессага диллача хьалхалаттача вокх участкаел шера 1584 тони дукхагӀа чакхъяьккха ниэ кхоачаш хургья.

Цу тайпара из вӀаштӀехьдаьккхача балха оесарле 15 процент лакхлу, цига болх беш бола мах 6 саг кӀелог-лу. Йоккха я из план юкъейоалаярах хула экономически эффект.

Завод технически дегӀаахара план оттаь яьнначул тӀехьагӀа мара НОТ-а план оттае йола из ена хи-ларца а плана мероприятеш чакхъя-хара яиа средстваш йоацаш хиларца а дувзаденна лаьрхӀар 1967 шера цу цехе чакхйоахаш йолча завод техни-чески дегӀаккхувлара плана меропри-ятешка цӀаькъа хьажа а цу мероприя-тешкарей хӀаьта шитта цехе хулача расходашцарей кходаьчеи кӀелиг-ду-кха производство дегӀаккхувлара фонда чура даьккхачеи ахчан чотах НОТ-а плана мероприятешта финансировани елга Ӏалашде а. Цу планага дӀадахий-тар 1,5 шера юхаметтаотт.

ХӀанзе НОТ-а цхи план оттаьяй заводе, цхьабакъда, ер тӀеххьара план лоархӀаме я из эгара эффективнегӀа хиларца, къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхаро оттадеш дола дер-рига дешаш цу тӀа Ӏомадеши комп-лексно къоастадеши хиларах. Цо хьа-хьекхар план кхоачашъяра цеха на-чальника тӀахьежам лоаттабеш хилча мара из эффективни хург ца хилар. Болат лоаладеча цехерча НОТ-а плано жоп лу, болх беча малагӀча моттиге юкъейихьача бакъахьа я НОТ-а план: цехе е бӀарчача заводе, ячача хатта-ра. Жоп укх тайпара ду: завода, цеха е участка (из хьисапе дац) производ-ства эсалча моттигашка.

Из план оттае йоаденна ах шу даьнлад. Юкъейихьа яла езаш я из 1968 шера хьалхарча ах шера, цхьа-бакъда хӀанзе а ала йиш йолаш да, из дукха а хьалхагӀа юкъехьургья аьнна. хӀана аьча творчески брига-дон цеха начальникеи цу плана тӀа беш бола болх сацийтанц. кӀирана цкъалла совещанеш хул цеха началь-ник волча, план производствана юкъе-яхьарах дола къаьстта дош дуваш.

Плана тӀа оттаяьча хаьел дукха хьалхагӀа юкъехухь эррига меро-приятеш, хӀаьта цо денам лу из ха-ьал хьалха кхоачашъергхилара.

М. МАНАЛИН,
«Красный молот» яхача завода къахьегам вӀаштӀехьбаккхарен алапни отдела начальник.

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ДЕКХАРАШ!

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО Ю

Тха района хьалашка ӀалахьмагӀ чӀоагӀа пайда эца йиш йолаш культу-ра я хьажкӀа. Къаьстта дика хьувкъ из хий дехкача лаьтта. ДӀадахача шин шера тайп-тайпара бахьанаш долаш хӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача деррига боахамашка цхийтта цент-нер мара хьажкӀа чуийцац, планах йоагӀаш хиннар 28 центнер йоаца. Из бахьан долаш натчахьалхеи де-кхар хьахьчар боахамех. Цу шин шера хьажкӀа кхеярга дӀадалар геттара лакха дар — планах хӀара центнера дӀадаха дезар кхо сомм тхьаь пхиъ ке-пиг долча дӀадахар кхо сомм 75 ке-пиги хилар. ДӀадахача шин шера цу маьхерча культура хьувкъам доха хилара бахьанаш дукха да, цхьабакъ-да, царех керттелар — боахамий специалисташеи кулгалхошеи хьаж-кӀа йоагӀача тайпара йоакхо ца яр.

Цу гӀулакхна къаьстта бехке бар тха района хьалашка хьажкӀа кхеена лаьтта леладера система теддахь боа-хамий специалисташ. ХьажкӀа гет-тара во хьувкъар бахьан дар, шитта гучай, яхача оасара баьцаша къов-сам лоаттабара система белгал ца яр. ХӀаьта хьалха цхьан тайпара культу-раш дӀаюви хиннача кхашка тӀехьа тӀайоагӀача хана кхы тайпа культу-раш ца ер, шитта кхы а. Белгалдаьза далац, хин дехкача лаьттах а боаг-гӀача тайпара пайда эцаш ца хиналга. Цхьайолча хана кхашка дехкаш хира хий, дӀайийнача культураншта найдана хургйоацача хана дехкар. Уж ца дӀадахача шин шера хьажкӀа Ӏа-лаьмате во хьувкъаяра керттера бахьанаш.

Хьалха дӀадахача шерашка тхоай района боахамий специалисташа, кулгалхоша лоархӀаме шоийбахама культураш кхееча лаь гӀадаташ те-бал а лаь, укх юбилейни шера хьаж-кӀа кхеяра бахаш агротехника бокъ-онашца дӀаналехара де лаьрхӀа ол ахла. ТӀайийнад лакхара социалистически декхараш. Шитта кхаш леладераша лош деннад хий дехкача лаьтта хӀара гектара тӀара 35 центнеро, хий ца дехкача лаьтта гектара тӀара 27 цент-нера хьажкӀа чуэ. Уж декхараш кхоа-чашдара деррага ниадаш оарцагӀдаь-халар: оӀашагӀъелладо кхьа механи-зировани звено, цу звеньяшцарча болхлоша кхеэ хьажкӀа дукхьала хлата лаьрхӀа кхея 3063 гектара тӀа, планах йоагӀар 2771 гектар мара йоацача.

Ялата лаьрхӀа дӀайийна ерригa хьажкӀа эгара довагӀа йолча квад-ратно-гнездовой методах йийнай. Ала деза дӀайийна фу дика хиларахи мугӀараш шийга хиларахи квадраташ геттара дика хиналга. ХьажкӀашта обработка урагӀеи пхорагӀеи яьй. Цу тайпара обработка деррига кхашка шоаза яьй, хӀаьта из бахьан долаш хьажкӀа дӀайийнача кхай тӀа вӀалла а оасар ваш, хьажкӀа чӀоагӀа дегӀа-ьяй.

Кхай тӀа оасар тӀа ца хаьийтаро дукхача боахамий кхаш леладераша хьажкӀана гербицидашка обработка яй. «Шалинский» яхача совхозе яйс бӀаь гектара тӀа, «Автуринский» яха-ча совхозе бархӀ бӀаь гектара тӀа, шит-та кхыча боахамашка а. Ала деза гер-бицидашца обработка ярах оасара баь-наш тӀа ца кхара бокха пайда баь-налга. Хьалхалаттача звеньяй кул-галхоша Абдулаев Салаит, Латуев Ӏайдул-ВахӀида, Тосуханов Ӏисас, кхыбараша шоашта тӀачӀоагӀъаьча участкаш тӀарча хьажкӀашта Ӏаль-мате дика гӀулакх дарах оасара баь-наш геттара хӀоаига а кхай тӀа. Цар участкашка хьежача ха йиш я шоай болх бехктокхаме болга а хоаш саго къахьегарах хьахулар дика ху-га.

Укх шера хьажкӀа геттара дика хьувкъаяра деррига хьалаш за хий дехкача лаьтта из культура дӀайий-нача боахамий кхаш леладерий. Ер-рига а хий дехкача лаьтта дӀайийна хьажкӀа бархӀ бӀаь гектар я. ХӀаьта царех дукхагӀа «Шалинский» яхача совхоза доалахьа я. Цу боахаме хий дехкача лаьтта дӀайийна хьажкӀа кхееш Абдулаев Салаиу. Латуев Ӏаб-дул-ВахӀида кулгалду звеньяш я. ВӀалла хьажкӀа дӀае ха тӀа а яхача-лехьа болабелар уж хургболча хьув-къама йоакхо е. Ӏай хьажкӀа дӀаиарг-йолча хенига я хӀана даш аьна дол-ча кхай тӀа чудолийташ хий диллар. хӀаьта хӀана къовсам лоаттабу цар кхашка вегетационни хьисапе хий диллара агротехнически ха тула, из ийтара. ХӀанз пхьа тилла ца Ӏеш кхы а шозза вегетационни хьисапе хий дулларга хьажкӀана пхъа — хьоаца йоаккхача хана шоалагӀа — фийгаш хулача ханея. Цу гӀулакха де мел дезар лаь лаьннах кийчбаьб поливальшикаш, пӀенъяй санга-раш. Дукха за кхалехьа деррига хий дехкача кхашка цкъара хий дил-ла дарга.

Дика дегӀайоагӀаш латт хьажкӀа, из бахьан долаш боахамий специалисташ а кхаш леладераш а дог тийша ба тӀа-йийнача декхарашка хьежна хьажкӀа дика хьувкъаргхиларах.

ХӀара боахача механизаторши хӀана-ре а тӀорочни техника кийчъеш ба. Цу гӀулакхо йиш хулийтаргья агро-техника лоацача хаией йоа ца ешй хьажкӀа чуэца.

М. ПУГАЧЕВ, Шалха района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМЕ САНИТАРНИ КУЛЬТУРА ЛАКХЪЯРАХ

Ховш да, доахани хоа тӀара оалха-зараши, уж метта латтар, цар продук-тивность, хьайоаккхача продукце ди-кал, хьайбаш леладеча фермашкарча ветеринарно-санитарни хьалах тийша хилар. Цхьабакъда, цу лоархӀамерча дешна бе боагӀача тайпара лоархӀам бац боахамий, отделеней, ферманй цхьайолча кулгалхошеи специалиста-шеи. Дагадохийтача харцахьа хургдаш, РСФСР юртбоахама министерства от-та а яь, приказаца чӀоагӀъяь «Колхо-зийи совхозийи хьайбаш леладеча фермашта керттера ветеринарно-сани-тарни бокъонаш» хилар. Цар тӀа от-таьдь фермашкара доана хьайбаши махи цар территорешта дӀатӀа ца йов-лийтара царна гонахьа карташ ела, сангараш йоахилга. Картал гонагӀа фермашта гонахьа дӀаетӀа гаьнаш хила еза. Пропускной система оттае еза, хьайбаш деладеча фермашка пре-дуск йоацаш дига цхьаккха саг дӀа-вутӀоргвоацаш. фермера арайоагӀача керттерча наькъа тӀа шлагбаумаш йогӀа еза, дийнахьеи буси деш де-журство а делаш. Дезобарьераш оттае еза.

ХӀара ферме ший къаьстта поме-щени хилаза аргьиц Ӏуладша делаш дукхагӀча хана лазараш доаржадеши дола уже хьайбаш ханна чулоаттаде. Фермашкара деррига кхо ший ханна-хьа хьагул а лаь, вӀашкатеха дӀаот-таде деза цу гӀулакха лаьрхӀача къаьсттача моттиге — кхоа хранили-ще. Къе дайна, у кхетарах доадаь доахаш хӀалехкаш доахана кашамаш е къаьстта шоай тайнара вӀоагаш хи-ла деза. Хьайбаш деладара хӀара бе-хаче стационарни бойнеш хила еза.

Хьайбай фермашкара болхлой фер-ме болх беш боахкача хана мара тӀа-дукха йиш йоацаш долча спецбара-къашца Ӏалашбе беза. Болх бисте а баьнна шоаш цӀайолхача хана хӀара болхлочо ниттиийна оттаьча яьшка чу дита деза спецбаракъаш. Оттаьча фермехьа дола кулгех хьекха йовла-кхаш, сана, кӀал йоахеи дезинфекци-ни средстваш дӀайха хий хилийта де-за хьайбаш деладераша. ХӀамаш ют-та отта отделенеш, душевойш хила еза фермашка.

Ветеринарни специалисташа дерр-гӀа эффективни болх белга вӀаштӀехь-даьккхара фермашка помещенеш — ла-заретаи е аптекиш йоха.

Цу керттерча бокъонашка кхы а массехь условни оттаяьй инфекционни лазараш арахьара хьачу ца кха-хьийтарам кхийтта дьинараш дӀала-харан, хӀаьта шитта кхыйола профи-лактически ветеинмероприятеш тола-ме чакхъяхаран.

Халахете а, тха района боахамашка хӀана укх сахьата геттара кӀезига хӀама ду уж деш къоастадара. Цу-духьа, цхьа бахьан доацаш дац дук-кхача фермашка юкъ-юкъе во лаза-раш гучадувлаш хилар, доал во дар, дилалца даа дика доакъараш ца те-дар, хьайбай фермашкарча цхьайолча болхлошеи специалисташеи шоай декхараш дизза кхоачаш ца дар ба-хьан долаш доахаии коа тӀара оалха-зарашп сов дукха дӀакъестаь хилар. Хьаьцаргьа вай, масала, Грозненски шурий совхоз. Из ба боккха хьайбаш деладу специализировани боахам. хӀаьта цигарча фермашкара санитар-ни культура боарам геттара лоха ба. Гобаьккха йийла я цигара хьайбаш деладу фермаш. Цар территорешка лел бахача наьха хьайбаш. хӀаьта шитта фермаца гӀулакх доацаш бола нах а. Дехкаш совхоза территоре тӀа гӀолла чакхдоах республика яхача районашкара доадаш. хӀаьта цо къаьстта а чӀоагӀагӀа хулийт даржаш дола лазараш фермашка чудара кхе-рам. Фермашта гонахьа егӀа гаьнаш яц, хан-ханихьа дӀа яа а доаккхаш дукха ихо Ӏайнад. Хьайбаш леладера-ча баракъаш хувцаргдола къаьстта помещенеш а хӀаьта шитта баракъаш доаладу шинафаш а яц. Ветеринарни хьалаш вӀалла вӀаштӀехьа довзиите-хьа а, совхоза фермашка изоляторан ац. Уж долла хӀамаш бахьан долаш инфекционни лазараш кхийттал дук-кхача доахаина. Дайна доахан дӀалех-ка доахана кашамаш дац цу боахаме. Доахан деалу моттиганш кхо лоаттаду моттигаш яц. Геттара воча хьала тӀа да фермашта тӀадолха наькъаш. Цамо-гаш хулаш довш а лазараш детта-луш а дукха доахан да, хӀаьта цар продуктивноста из чӀоагӀа Ӏатть.

Из тайпа хьал да Старо-Юртовски совхозе а. Цига чӀоагӀа телхаю Ӏаьсий кхедара бокъонаш. доахан лакха кийчъаь отделенеши профилактореши яц, хӀаьта йолаш ярап а хӀаманна пайдана йоацаш тесса йита латт. Са-нитарни культура лоха хилар бахьан долаш дуккхача Ӏаьсашта туберкуле-зи брунеллези хул, дукха дов уж. Спецбаракъаш доацаш болх беш дукха ба укхаза болхлой, шура луча доахан-на гӀулакх дара бокъонаш телхаю, Ӏатта шамараш дилаш, хӀаьта из ба-хьан долаш шура геттара эсала я.

Тха боахамий прогрессивнегӀа бол-ча кулгалхоша кхетадаь лакха сани-тарни культура — хьайбай продукци дукхагӀа яккхаро лоаттабеча къовсама новкъост хилар. Масала, шурий сов-хоза директора нов. Н. М. Синяткина дукха хӀама даьд фермаш тоадра, хьайбай боахамерча халача процес-сашта механизаци яра. Цу боахаме вӀаккха а юхе ца дуташ дӀадоах кхо. Фермашта тӀадолхаш асфальт а йил-ла хоза тоадаь наькъаш за цига. ГӀулакх деш йола персонал спецбара-къашцеи шоай гигиена средстванцеи бизза Ӏалашбаь ба. Доахан лахкарзе-ла стандартни отделенеш хьалъ-лаьрхӀад шоацца профилактореш я йолаш. Шурий-товарни ферме дика кийчъаь доахан довлу моттиг я, стационар а йолаш ветеринарии ла-зареташ дукиза кхыйоль санитарни объекташ я.

Фермашкара санитарни болх тоаба-ра дукха хӀама даьь № 3 йолча со-вий-баьцалзарий совхозе, 1-ча Мая цӀерагӀачеи Ленина цӀерагӀачеи колхо-зашка. № 2 йолча баьцалзарий-шу-рий совхозе шурий-товарни фермаш-та гонахьа капитальни карташ хьалъ-еш латт, хьалье йоланй ветамбула-тори а йоалаш йола изолятор.

Тха района хьайбаш леладерий де-легаци Черсий-Балкхарой АССР боа-хамашка хиннай, цигарча фермашта санитарни болх мишта вӀаштӀехь-баьккхаб хьажа яха. Хьалца мегарг-йолаш дика опыт я «Прималкинский» племсовхозе, «Котляровский» яхача оалхазарий совхозе, цӀи хезача «Крас-ная Нива» яхача колхозе. Оттаь чӀоагӀа порядок я фермашка. Про-пуск йоацаш чубахка йиш яц кхыча-хьарча наьха. Фермашта гобаьккха яь карташ я, царна гонахьа гӀолла егӀа хьуи гаьнаш я. Коа дӀачуволача а цӀагӀа дӀачуволача а хьалъяь я це-мент хьаьха дезобарьераш. Хьайбаш леладераш спецбаракъашца Ӏалашбаь ба, балхара йистебаьнначул тӀехьагӀа цӀаболхаш шоай спецбаракъаш дӀа-дехкаш къаьстта яьшкаш я хӀаране. ХӀара ферме душевой я хьабӑш лела-дераштa. Механизаци яь ба кхо лак-кхара болх. Отар чура араяьиха кхо хий техе коач а дийя, завленеца (8 атмосфер ниа бола компрессорни) турбашка гӀолла араухийт фермана 200 метр гаьна лаьрххӀа цунна аьч-на яьхача сангарашка. Цигара ком-поста хьисапе кхашка дӀаккхухь из.

Черсий-Балкхарой хьалхалаттача боахамий опыт хьаша еза республика ерригача колхозашеи совхозашеи. Фермашка санитарни культура дӀе еза, тӀаккха цунах бокха аьттув хургба юбилейни шера хьайбаш лела-дераша тӀайийца лакха социалистичес-ки декхараш кхоачашдар дукха лоат-табеча къовсаме.

Е. ФИНИ,
Грозненски районни юртбоахама производственни управлене ветврач.

ФЕРГАНСКИ ОБЛАСТЬ. Алтыарык-ски района XXII партсъезда цӀерагӀ-ча колхоза лаьтта паладерий куль-турно - бытовой хьалеш хӀара шера тоалуш доагӀа. Церна лаьрхӀа хьалду эррига оаттонаш а йолаш бошка ди-ка мах чубахе цӀенош. Культурно-просветительни учреждениеш. ЦӀе-ношка а радио, электричество, газ, хипровод. Дукха за йовццаш хьо-дибалад колхоза салайре цӀа. Аххан дана укхаза салоӀаргда юкъшарча меташ болча къахьегамхоше.
Сурта тӀа: салоӀера цӀен коа.
Т. Бойко сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАР КИЙЧДУ ХА

ВӀарг вакхоачча укхача шаьрача аренашка цхьатарра листа тӀаьнна латт хьакха ха тӀаккхьача люцерна. БӀаь итт гектар йолча дерригача мас-сива тӀа наггахьа мара бӀаргаго йиш яц кхыйола баьцаш — суданка, кхе-вер, хӀаьта суренка-м вӀалла я а яц. ХьатӀаккхьачай шолагӀа мангал хьа-кха йеаз ха. Ала деза кхаш леладерий керттера низам хӀанз пропашной культураншта гӀулакх дараи, гурахьа дийна илат чуэцарам тӀадерзадаь дол-га. Цхьабакъда дицдалийта йиш яц доакъара хьайбаш дерригача Ӏай кхоа-чам хиллал тайп-тайпарча доакъар-ца Ӏалашдар санна дола лоархӀаме гӀулакх а. ГӀожача доакъара лаьрхӀа дӀайийна баьцаш агротехнически лоацдача хана хьекха яхар бехкто-кхаме гӀулакх да, хӀана аьча ший хаинахьа чу ца ийнача баьций пита-тельни дикал лохлу. Доакъар шорт-геи дегӀа пайдаеш хиларга хьежна мара Ӏантара хала йиш шичай хьай-бай. Цхьан дешаца аьлча доакъар — дулх а шура а.

Из дика кхетаду Ачхой-Мартана района «Овощевод» яхача совхоза кхаш леладераша. Из кхетаду цар ду-кхача шерашкарча шоай опытах. Цар дукхьал цхьан хьажикӀех тайна ду-тар доахан, люцернах вӀалла пайда а эцапар, из Ӏалаьнате доккха гӀалат дар.

ХӀанз совхоза кхаш леладераш бо-лабеннаб дӀайийнача пропашной куль-тураншта зу гӀулакхи илат чуэцара балхаши вӀалла даьгӀ а ца долий-таш. доакъар Ӏалашде — люцерна хьакха.

Кхай тӀа гӀолла йода «ДТ-54» яха трактор тӀехьа йиъ сенокосилка а йолаш. Нийсача масарех Ӏоюж юкъе гӀолла це теда буц. Трактористаш Арсемерзоев Султан, мангалхой Абдулму-талибов Ӏарби, Абдул-Вагапов Мухьмад, Сайдулаев Рамзан чӀоагӀа раьза хинна цхьеж листа тӀаьнначa баьцa хьалхарча касарашка. Дукха ха яц кхыча отделене 50 гектара тӀара ли-перна хьекха а баьнна уж уклаза хьа-баьхха. Совхоза кулгалхоша лаьрхӀад эррига йол аргӀаш а даь шурий-товар-ни фермана юхе вӀашкатоха.

Хьалхара йол хьекхача хана аргӀаш а даь йиъ бӀаь тони совгӀа йол вӀаш-катехаяр кхаш леладераша. хӀанз шоллагӀа хьокхаш я из. «Сиквалаза валац,— йоах трактористa Арсемерзо-ев Султана, — дӀана аьлча бӀаь итт гектара тӀара буц хьакха а хьекха касарея Ӏойиллачул тӀехьагӀа талха ца таллийташ вӀашкатоха кхеве веза — из итта гӀулакх дац. Цулухьа бу цар Ӏурра лено саррахца ва сооцаш болх — норма ялхайтта гектар мара йоацача 22—25 гектара тӀа мангал хьокх цар сменах. ХӀанале еаттъа совгӀа гектара тӀара хьаьвккхай лю-церна.

ТӀехьа ца йоалийташи из талхий-таши эррига йол хьекха яккхара шерра социалистически яхь лаьржай совхоза йол хьокхаш йолча ерригача бригадашта юкъе. Йол хьокха ха бех-ктокхаме ха я.

З. ЭСЕМБАЕВ.

Советски халкъо хьабенача сий-лахьча наькъа итогаш еш дола лоар-хӀаме документ да КПСС ЦК июньски Пленумо къобалъяь «Сийлахь-бок-кхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара» хетаь Цент-ральни Комитета Тезисаш.

«Знание» яхача общества Нохч-ГӀалгӀай организацена хьалхашка эт-таш керда декхар—КПСС ЦК Тези-сий чулоацам, цар кӀоарга маӀан хӀара къахьегамхочуа дӀабовзийтал-га.

Тха организаце чакхдоаха лекцион-ни гӀулакхаш дукхача хана деза Со-ветски Ӏаьдала 50 шу дизара тӀа-дерзадаь да. 1966 шу доладеннача юххье деиз белгалъьхар правлене цу даькъера керттера мероприятеш.

Октябра шовзткъеи итт шу диза-ра хетаь мероприятеш чакхйоахилга теркалдаь ца Ӏеш, знанешта ета про-паганда дикал тоаелга, из массанега а дӀаккхоачийталга, цунна боала пай-да лакхъелга да организаце лаьрхар.

ВАХАРЦА ГӀА БОАХАШ

1967 шера 6 бетта ерригача рес-публике 25 эзар совгӀа лекци йий-шай «Знание» яхача общества чле-наша. Лекцеш дика дукхагӀа йий-шай КПСС историех, марксистско-ле-нински философех, политически эко-номех, конкретни экономикех, наука-хьалхеи правах, Ӏилман атеизмах, знаней кхыча доакъоех.

«Знание» яхача общества дуккхача районни юхьанцарчей организацеша дикагӀа пайдаиа хилийтар духьа, тайп-тайпарча формаех ю пропаганда. Лекцел, докладел, беседел совгӀа, цар ю тематически сайреш, хатта-рийи жоппийи сайренаш, диспутеш, теоретически конференцеш дешарийи конференцеш.

Заводской Ленински районии организацешка дика традици я йок-кхийча промышленни предприятей цехашкеи участкашкеи выступленеш е Ӏилмахой ахар. Уж тайпа мероприя-теш чакхйоах «Красный молот» яха-ча заводе, Грозненски химически ком-бинате, крекинг-заводе, швейно-три-котажни объединене, дуккхача кхыча предприятешка.

Юбилейни шера къаьстта дукха вӀашагӀйеттaлу революце, граждане-кии Сийлахь-боккхача Даймехкан тӀемий ветеранашца а къахьегама ве-теранашца а. Республика къахьегам-хоашта хьалхашка наст-наста къамаь-лаш ду къаьнача большевикаша, ре-волюционни событешка дакъа лоацаш хиннача ин. Х. И. Налиева, П. В. Мещерякова, С. И. Цифарова, П. П. Лубуза, Д. В. Кочеткова, кхычар. ДӀаяхача турпала хенах, халкъий ирах бахьан долаш Коммунистически парте латтабаьча къовсамах дуйцача хана дукхагӀа долча исахалий сий-лахьа традицеш дикагӀа йовзара, па-рех шоай вахара боарамаш дара хӀанзарча советски наха, къаьстта а кагирхошта новкъостал де гӀерз об-щества членаш.

Теркалье шегарйоалаш пропаганда формаш я массала а болх беш йола лектореш, октябрьски чтенеш, лекцей циклаш; хӀаьта царех къаьстта дика найда эп Ленински, Заводской, Наур-ски, Сунженски, Шелковской район-ни организацешка.

Районнии юхьанцарчей организа-цешта а хӀаьта нитта лектораншта а доккха новкъостал ду «Знание» яха-ча общества республикански органи-заперча Ӏилман-методически совета-шеп сехшешен. Укх шерре а цар отта а яь, кенатеха ара а яьха, республике гӀолла дӀа-юха яхьийтай лектораншта новкъостала йола 30 тарга материал а знаней тайп-тайпарча доакъоех лаь-на ешача лекцей тематикаш а. Царех дукхагӀйола материалаш юбилейна хетаь я.

Общества правлене хӀанзале а от-таьй карте Центральни Комитета Те-зисашта пропаганда яра чакхйоахача мероприятей план. Цу плано чулоац республикански организаце лектораш районашка ахар, лектораша Тезисех йола материалаш кийчъяр, Тезисаш цу моттигашка юпар, кхыдараш сай-на дола денаш.

Цхьаи статьи тӀа хийна вартваш знаней деррига доакъошта ета про-пагандах. ХӀаьта а, белгалдаккха бе-зам ба са «Знание» яхача общества республикански ерригача организаце-ша шоай чакхдаха дезача гӀулакхий боевой программа санна а лоархӀаш «Сийлахь-боккхача Октябрьски соци-алистически революце 50 шу дизара» кийче яраха йола парте ЦК сецам а КПСС ЦК июньски Пленума решенеш а тӀайийна хилар, шоай балха кертте-ра лостамаш белгалдаь хилар. Октяб-ро халкъа мел дена хӀамаш, Совет-ски Ӏаьдал латтача шерашка Ӏилман культурах дахьке кэрагӀдаьннараш къахьегамхошта шерагӀеи кӀоаргагӀеи довзийташ хилар.

Цхьабакъда, из дац дола хӀама даь даьнеад, пропаганда йоаржаяра эррига проблемаш къовстаь яьнай ахилла. ВӀалла а дац. Правленена ду шип балха юкъера тӀагӀертта къа а хьегаш дӀалха евош йола моттигаш, хӀаьта эзтара хьалха из ала доагӀа пропаганда дикалахи идейно-теорети-чески боарамаля.

«Знание» яхача общества укх ше-ра шиъ я юбилей — Советски Ӏаьдала 50 шу дизара «Знание» яхача Ерриг-союзан Общества 20 шу дизари. ХӀаьта цу белгалдоалаш долча денна лекционни пропаганде чӀоагӀагӀа къа-хьегарца. «Халкъа — знанеш» яхаш дена а йолаш вахарна тӀа боахаш накъадола 6 эзар совгӀа член юкъе долаш дола «Знание» яхача респуб-ликански общества эскар.

М. МАМИЛОВ,
«Знание» яхача общества Нохч-ГӀалгӀай организаце правлене референт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СОВЕТСКИ АВИАЦЕ ДОККХИЙ ТОЛАМАШ

БЕЛГРАД, 11 июль. (ТАСС). «Фегарча техника керда тамаш» — доккхийча алапашца керте гIолла дахь цу тайпара йоззув а долаш, «Политика» яхача газето хоам бир Домодедово яхача московски аэродроме хиннача парадах. СССР-н Фегарча Флота Дин деззара хьакъехьа шерра отчеташ ду «Боробеи» «Политикон». «Керда советски тIема самолеташ», «Эттара хьалха хьахьекхал самолетий дукхалла хола керда тайпаш» — керте гIолла уж тайпа йоазош дахь «Борба» яхача газето Советски Союзе авиацехина цIей деззарах йолча отчета керте гIолла.

«Боббас» белгалдаьккхах, ракеташ санна нийсса урагIа — космосагахьа 'яха могаш йола самолеташ хьахьекха хилар.

ВАРШАВА, 11 июль. (ТАСС). «Сигалара тамашаш» — ишттa мах бир селхан деррингача польски кепайозоно СССР Фегарча Флота Дешна дуьззенна Домодедоверча аэродроме хиннача авиационни парада.

«Трибуна люду» яхача газето яздора, парада хьахьокхаш советски авиаце эттара дикагIа йола самолеташ, цу тайпара из биха-дика гойтар авиаце деррингача историна хоьш дац. Шин сахьатеи ах сахьатеи, ялу дIахо газето, сигала а лаьттак тIа а тIоа, сеташ санна сиза сенсацена тIекьа сенсаци яр, цига вIашагIмел кийттараш цецбохашк гIоьбоахаш.

ПРАГА, 11 июль. (ТАСС). «Руде право», «Праце», «Млада фронта» яхача а кхыча а газеташа белгалдоахар, 1960 шера дена эттара йоккхагIа йолча фегарча паоадах кердагIа йолча советски авиационни техникаган советски конструкторски уйлан лакхача боарамгеи хьажар хиина хиларах. Зрителий эттара чIоагIагIа уйла тIаьза йоккха шогрьмма яр, ялу «Руде право», гIоттача хала нийсса урагIйолаш Iохонча хера нийсса чуйоагIаш йола самолет а хIаьта ишттa гIетта йолача хана тIаьска хьисапера тьвамаш хуьйцахьийта йиш йолаш йолча, татал масагIча тIема самолетий ши тайпа о гойтар. Газето белгалдаьккхар, гIотта лелача хана «фегарча фокусником» — нийсса урагIйолачех нийсса IочуйоагIачеи самолето — моллагIча агIорахьа тIехдика дIа-аха ласта могаш ше йолга хьахьекхь хилар. ТIехье йоккха хургйолаш лаархI из самолет чехословацки кепайозоно, къастта а граждански авиаце.

Газеташа ишттa лакха мах бир самолетий кхыча тайпий а.

БЕРЛИН, 11 июль. (ТАСС). «ДРВ кепайозоно селхан чIоагIа уйла тIаьхийтир СССР Фегарча Флота Дин деззеш хиннача авиационни парада. Газеташ «кенатох парад» ялхьа лаьцаш хиннача самолетий пхьадцадола тайпаш хьахьокхаш дола шоай корреспондентий хаахаш фотографеш.

«Берлинер цайтунг» яхача газето белгалдоаккхар, «советски авиаце деррингача кеторе чуьх эттара йоккхагIа йола парад» из хиина хилар. Нийсса урагIйолаш нийсса IочуйоагIаш йолча реактивни истребителеш тIаьскь хьисапера хуппалуш тиьвам йолча реактивни истребителеш ше дуьцаш, газето цу самолетех «авиационни техникера сенсаци» яхаш цIи йоах.

«Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуьза де таргайдоачаш хиннача Советски Союза Фегарча Флота йоккхача парадо хьахьокха, яхора» Нойес Дойчланд», социализмана карагIдаьккхараш лерадир, машаö Iалашбара, ший обороннаш низ лаккхача баррене доттабора Советски Союзо делла хIама лери хилар.

БОНН, 11 июль. (ТАСС). Малхбузенгермански кепайозоно белгалдаькхар Домодедове хиина фегара парад доккха маIан долаш хилар.

«Вестфелише рундшау» белгалдаькхар, Октябрьски революце 50 шу дизара хеталь парад Советски пачхьалкхе йолаш хьа мел йоагIача хано хиннарачта икъе эттара йоккхагIа хилар.

«Франкфуртер рундшау», «Рейнише пост», «Ди вельт», «Нойе Рейн цайтунг» яхача газеташа белгалдаьккхал, парад йолча хана кердагIча советски самолетий массехк тайпа гойта а советски тIема авиаце низ боккха болга хог тешалош хьахьокха а хилар.

Газеташа малирра ялаьа хуппалуш тIаьска хьисапера тьвам болашш гIоттача хана нийсса урагIйолаш йолча самолеташа сигала гIолла деча марьхех. «Нойе Рейн-цайтунг» яхача газето белгал малаккхара. Домодедове хьахьекхача тIема машинаша «чIоагIа цецбаьхаб Москве баьтIа малхбузехьара тIема аттапешə».

«Нах цецбаьхаб советски самолетий кердача тайпаша» белгалдаькхах Вестфелише рундшау».

БРЮССЕЛЬ, 11 июль. (ТАСС). «Московски тамаш — вIашхаеха самолетъ» — яхаш да «Пейль» яхача газето хьалхарча агIо тIа доаллача сурта тIагIолла доккхийча алапашка керте гIолла дахь йоазув. «Москве хинна дог чохадолийташ йола фегара парад» — керте гIолла цу тайпара йоазош дахь «Дарньер-Эр», «Суар» яхача газеташа Москве хиннача авиационни парада хьакъехьарча хоачаш тIа. Газетий хоамаш тIа белгалдоаккх, кепайозоно вивадашка къаьстта чIоагIа уйла тIаьхийтараш хуппалуш тIаьска хьисапера тиьвам а болаш йола советски самолеташ а гIоттача нийсса урагIйолаш Iоховш нийсса Iочуйоагiаш йола самолет а яр. Газеташа массане а пхьатаопа белгалдоах, хуппалуш тIаьска хьисапера тиьвам а болаш йола уж тайпа самолеташ хIана а дукен тIарча пхьаьнао а эскарга из хилар.

БУХАРЕСТ, 11 июль. (ТАСС). Москва хиннача авиационни параде къаьстта уйла тIаьхар доапача моттигера тIаттеи сахьата 3 эзар километрал тIех хиккъеш йолча тIема самолетий кердача тайпаша, ялу «Скынтейя», яхача газето. Къаьстта цецбаьккхар гIатташ нийсса урагIйолаш Iоховш нийсса Iочуйоагiаш йолча самолето.

Алжерпресс яхача агентства Москвера сиача корреспонденцешта керте тIолла лаьча йоазон тIа «Скынтейя» яхача газето белгалдоаккх, параде тIемеи граждански самолетий керда тайпаш хьахьекха хилар. Хоам бу, фегара парад сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хеталь яр яхаш.

IАРБАШЦАРЧА КИТАЙСКИ «СОЛИДАРНОСТАХ» ЛИВАНСКИ ГАЗЕТО ЯЗДЕР

БЕЙРУТ, 11 июль. (ТАСС). «Iарбий халкъаша доккха баркал яха а яьлал, йоаха а йоах израильски агрессеиа духьлацча къовсама шоашта гIо лаьча цачIахьалкхенашта» — ялу «Ан-нида» яхача газето «Революционни хьажий барт-цхьоагIо — империализм эшаара болча халкъий къовсама эша гера» яхача передовой статья тIа. Цхьабакъда, китайски кулгалхоша, IарбашIа «солидарность» йола шоай а яхаш, шIенача загара болча вай доттагIашта духьал шоай эгIазал а тоамал а къайкаю. Китайски пропаганда даим гIерт Советски Союзе Iарбий хьалкъехьа лаьна доттагIала ниvъ харцбе. Китайски кулгалхой империалистал а тIехбаьнаб шоай эррига информационни средствашкь антисоветски пропагандане оаццагIъхара гIулакха.

Ше леладеча провокационни гIуллакхашца Iарбий шоай сийлахь-воккхача шIенача дагарча доттагIчох кьоастабе гIерт Пекин Iарбаша империализмалеи сионизмалеи духьал машар хургбоаца къовсам доаттабеча моьттагIа. Пекин гIерт кадь революционни низаш: социалистически лагера, къаман мукъадахара болама, дукен халкъашта юкъерча белхлой класса барт-цхьоагIонна хIама тоха.

Цхьабакъда, Советски Союза духьал Пекина леладеча цхьанкхе а тайпарча меттакIаьленаша цхьанне а хана толхадергдац Iарбий халкъашта шоай боккъонаша кьычарех тийша ца хилари лораллара масса а хана новкъостал доаттаьь а доаттадаш а йолча Советски Союзе лаьцача доттагIала лаьках Iарбий чIоагагIа тешам хилар. Советски гера бе а доалаш, империалистически агрессена духьал лара къовсам доаттабаьб Iарбий халкъаша.

Китайски пропаганда органаша «700 миллион болча китайнаша хьалихоабаш» хилара хьакъехьа алхха хабараш дуьцилга мара, кхы хIала ма ца деча моттиге Советски Союзо дIахо а боккъалара новкъостал доаттаду Iарбашта агрессе дахь де хIадаккхара.

Iарбий халкъаша боккхача ювкъедаI Советски Союз керте а йолаш социалистически лагеро доаттаду новкъостал а гIо а, хIаьта из китайски меттакIаьленна лу дикагIа долажон а да. Iарбий халкъаш вIоаргга хеш империализмий сионизмий эшаергхилара тешам — дукен халкъашта юкъерча революционни низий барт-цхьоагIон Iарбий-советски доттагIала чIоагIдалара хиларах.

Цудукъа китайски меттакIаьленех Iарбий махкашка беркат дахьна а дац, харг а дац. Iарбий-советски доттагIала деррингача революционни а антиимпериалистически а низий барт-цхьоагIон дезIа а ухарга, чIоагI а дургья. Из барт-цхьоагIо хьалха дIа-яхача цхьанна а хана из хиннача тайпара чIоагIа эшаш я хIана, хIаьта из молагIча тайпара яь а мелхаро е пуйна духьал из толхаяра гIулакхаш лехадаро дукен халкъашта юкъерча империализмана, цул вьъе американски империализмана пайда бойя мара, кхы хIама а дац.

МОБУТУ ИНТЕРВЬЮ

Браззавиль, 11 июль. **ТАСС корреспонденташа Р. Серебрянниковеи В. Рейнерусеи** хоам бу:

Конголезски кепайоазоу агентствана ше еннача интервью тIа Конго (Киншаса) президента Мобутус селхан дийцар хIана мехка латтача тIема хьалах.

Букаву — Кинду — Кисашани яхача городашка гIолла кхаь оагIорахьара конголезски территори дIалапа гIертабар агрессораш, аьлар президента. Таханарча дента, белгалдаьккхар Мобутус, конголезски къаман эскаро цIенъяь мукъаяьккхай Букаву а Кинду а. Кисангане доккхагIа дола дакъа а ишттa эскара тIахьожама кIал да. Цу городера аххa аэродром мара из дIана кIайча наемникий карара яр.

Аэродромагахьа тIехьашка баьнача наемникаша шоашца карадовцама дукхха нах бигаб, аьлар Мобутус, цу дакъе кхалхьахи бераши а долаш. Карадоацама бигача цу нахаца хилар кхерам болаш ба мехка гIолла наькъа баьнна лелаш хиина кхыча мехкий журналисташ а.

КIай наемникаш сов чехка хьакавабахкара тIахьийхар Мобутус, «кхы тайпа никъ царна ца хилар» аIа а хайта. «Нагахь санна цу тIахьеха ма цар жоп ца лойя — белгалдаьккхар президента, — конголезски кхьаман эскарга приказ лургда аз Кисангане аэродрома атака йолае аьнна».

Мобутус баьча хоамах, «африкански цIи мехка» раьза хиннаб Конго (Киншаса) мукъагIа хургйолаш нетребителий шие эскалвьалаь дIа. Укх гарктарча хана Киншасе кхача езаш я уж.

НИГЕРЕРА ХЬАЛ

Нью-Йорк, 11 июль. (ТАСС). Ялхза дIадаьннаа Нигере федеральни правительствеи ший мукъаьлона Биафра Республика а ше лаьца хIаахьайкадаьча мехка малхбоалехьарча областей эскарашта икъе тIом латта. Нигерийски радиое хьаххайкадаь чутIа а дезIа, ЮПИ агентства корреспондента Лагосера беча хоамах, федеральни правительства бIуплаша хьалькхай Нсукку яха доазонна йистера университетски город. Биафра бIуплаша чIоагIа го баь я хIанз город.

* * *

Париж, 11 июль. (ТАСС). Котонура хоам бу Франс Пресс яхача агентства корреспондента. Энугу радиое хьаххайкадаьчох, малхбоален-нигерийски бIупааша Малхбоален Нигере территоре тIара арахьайсад Нигере федеральни правительство эскара тIема доакъош, хIанз цара тIом латташ йолча Гакем яхача гонога районагара дIайаккхача.

ИСПАНЕ КОММУНИСТАШ ЛУВЦАР

Париж, 11 июль. (ТАСС). Испански демократашта тIаккхувш а франкистски полиции хIаиз а. Франс Пресс яхача агентства корреспондента Мадридера беча хоамах, дIалахача кIирагIа лаьцав Испане Коммунистически парте 25 член. Коммунисташ лийцаб Мадриде, Барселоне, Бильбао, Севилье, дукххача кхыча городашка.

Адена патриоташа тIагIерта къовсам доаттабу английски колонизаторашта духьала. «Таймс» яхача англдонски газета тIарча сурта тIа — Адена юкъерча тIема кацшамашка оккупационни эскарий салтий латт патриотий тоаьй пхорчаш эийцача ангилчаний боаразшта хе деш.

ТАСС фотохроника.

МОСКВА. СССР халкъа боахамо кердагIдаьккхарий Выставка экспозицена юкъ а цхьаькха керда экспонат тIакхойттай. Укхаза дIаоттавьй 1961 шера 12 апреле летчик-космонавт Юрий Гагарин тIа а волаш дола дуьнен тIа эттара хьалхара «Восток» яха космически кема орбита тIа дахьккха ракета санна яр.

В. Мусоэльяна сурт. ТАСС фотохроника.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРАШ IАЛАШБУ

Сунженски района колхозашта, совхозий белхлошта ертбоахама продукташ — ялат, дулх, фуаш, гом баь нахавараш — дукхагIа яхара новкъостал ду культура болхлой эскаро. Культура учрежденеш — клубаш, культура ЦIенош, библиотекаш — хьаьхегамхошта юкъера культура а политико-хьехама а белх чакхбахара йола партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей гIоничаш я. Беркат а долаш гIо ду партийни организацешта тха районерча агитационно - художественни бригадаша, къаьстта хIанз, хьашкара балхаш лела хана.

Хьашкарча станашка, хьийбаш лелаечча фермашка, гIахарча даьгIенашка дукхабеза хьаьший санна тIаийбу каст-каста шоайцига хулаш йолча Сунженски района агитбригадай доакъашхой. Концертни белх партешй правительствани решенешта пропаганди агитаци ярна бувзаш, моттигашкарча материалах пайда а ийбеш бу тха агитбригадаша. Цар зуви шоай къаьчача моттигерча къахьегамхоша производственни дезхараш кхоачашдара къовсам ишта доаттабу, болх ишта лел, дикагIа бала ишт дIагойт, хIаьта кхоачашбоацараш критика ю, мекъабараш бегбоах.

Сунженски района агитбригадаша чIоагIа даьожа из эстрадни формах — интермедех, частушках, сценках, и. кх. пайда а ийбеш, моттигера материал дIагойтилга. Из хьакъехьа хIа болх беш я Ассиновски Нестеровски культура ЦIенай агитбригадаш.

Ялат чуэцара балхаш доладаларца дувзаденна агитбригадай программаш аргаьхай, хIаьта хIанз бетта шозза кхозза колхозашкеи совхозашкеи хулаш уж. Цигга — бригаде, ферме къахьегача ластокаш. «Молнеш» ара а лей цар. ХIанз ялат чуэцаш боахкараш IалашбIва къаьстта а уйла тIаьраьй.

А. МИСЛАУРОВ.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Советски Iаьдал латтача шерашка чIоагIа хувцаенна Наьсаре. БIаргагуш дегIух яь, хоазу. Хьаьш латт керда боккхий промышленни предприятеш. Цунга хьежжа шерагара шерага дукхагIа хул районе баха нах, лакха цар культурни вахар, цар хьашташ. Цу гIулакхо кхы а бехктохамегIа ду тхона, юрта кооператорашта, хьалхашка латта декхараш. Мишта кхоачашду оаха уж?

ХIанз Наьсарен райпо 12445 совгIа пайщик из цар яь взносаш 52700 сом за — цул шу хьалха хинначул дукха дукхагIа. Райпо еррига а рознични оборот 1960 шерага диллача шозза лакхъеннай, хIаьта общественни кхачан производство 53 процент.

Балха объем шерьялагa хьежжа дукхагIа хьаел Наьсаре тиках, лавкаш, общественни кхачан точкаш. Укх тIеххьарча кхаь шера ахаш тIакхийттай районе торговлен а общественни кхачан а помещенеш. Хьалхий дукха хIапларча эзмаш тикаш, аграькхай къаьнаяраш. Дукха я хIана хьаеш а. Кастта Наьсарерча зооветтехникуме хьаьлерйолаш я 120 моттиг йола столовни. Наамарг хьалхе йоланьй трикотажни фабрике.

ХIаманаша кIор, дахча доагадора оаха столовешка, кафешка. ХIанз гIаенай Вокзале, хьачушлаш латт. Из балхаш долаш чIоагIа атто хургьа эбшецита болхлошта, дикагIа хургья санитарни цIено а.

Поккха уйла тIайохийт райпо правлене мах леттIа бара, кийчбеш бола кхача чам болаш хилийтара. Цох лаьца дуви летучкашка, совещанешка, собранешка.

ХьалхагIа йоккха новкъарле йора тхона каста талхача продукташа. Уж лелае холодильникаш яцар, кIеззига йоадаьеча талха лелалора зулдаьта, чхаьра, кхьйоала продукташ. ХIанз цу гIулакха аттача лаьккхарт. 19 йоккха холодильни установка я районе, ши, шу хьалха шиь мара ца хиннача. ХIанз наггахьа мара уиттайнц продукташ пайдана ца хилара ахташ.

ТIехь-тIехь дегIаух шоай болх бовзаш бездаш болча специалистий мугIараш. Веррига райпо системе балх беш 335 саг ва, царех дукхагIа бараш дукха болх а баь опыт йолаш нах ба. ХьалхагIа цхьанкха саг вацар районе лакхехьара образовани йолаш, хIанз уж кхь ва, наггахьа мара нийсацар юкъера образовани йолаш, хIанз уж ялхайтта ва, торгови белхлой курсаш а училищем а аьха 56 саг ва. Царна хьатIакхийттав укх шера заочно дийша торговни техникуме кхьакха кхо саг а, кхе саг хIанз институташка а юкъерча дешара заведенешка а дешаш ва.

Идейно-политически кхетам, балха говзал, цуньара безам лакха хиларга хьежжа мара айлац наьха хьашташ кхоачашлара культура а. Дукхха районе правлене, партийни организаце леарахIаме хеташ лелалу из гIуллакх.

Къаьстта бехктокхаме да Наьсарера кооператорашта яр юбилейни шу. Дакъа да тIайна социалистически декхараш. Хетаргахьа тхоай деш из кхоачашдаш оаха. Хьалхарча кварталла планаш а социалистически декхараш а массайолча оагIонгахьара тIехкхоачашдир. Из бахбан долаш РСФСР-а Респотребсоюза правленен гостерговле потребкооперацей болхлой профсоюза ЦК дIа-хьа тела Цен байракхи. Аьчаш хьалхара премий кьаьккхар райпос.

Во лелаш гIуллакхаш хIанз. Ихе бетта план кхоачашьньяй оаха. Заданел совгIа мах баьб 16900 сома. Кхоачашьньй тхан фуаши Iалашдар зацнеш а.

Укх ах шера тIеххьарча бетта ечгаш яь яьхаяп, бакъда гуш да план дукха тIеххкхоачашьньлга.

Дукха ба райцентре, юрташка юбилейни шера сийна лакхара хьокханаш доаха торговни балхлой. Уж ба Вокзалерча культмаге латта Парчиеви Костоеви, сельмагашкара Бузуртанов, Местоева, Арчаков, Кациев, Арчакова, СурхотIара Богатырева, кхыбараш.

Укх шера 1-ча июле дена кердача хьалашка болх бе йолаенний тха райпо. Цу гIулакхо кхы а лакхъергья тха товарооборот, кийдархой хьаштаи кхоачашделга.

Укх сахьате эттара тхона бехке хетаж цииза даргдоацаш гIулакх за ачархоша айхха бувзам лоаттабелга. Йолаенний цар бехитекхаме да — ялаташ чуэцилга. Царна лаьрIа оаха IалашIаьд дикагIа дола промышлении, продовольственни товараш, массаза а кхаьшка болх беш хургья ши автолавка, продавец волча йиь ларех. Цул совгIа, оаха лаьрхIад совхоза кулгалхоща дага а дувлаш царна эшача хана сельмагашкара товараш кхай тIа кхаьба. Совхозий болхлой летучкашка, собранешка хила лаьрхIад оаха, царна тхогара эшар фул кьажа а яз кхоачашде а аттагIа хургдолаш. Ишттa тхо а хургла юбилейни шерара бокха хьункъам чупаш боахкачарна гIо деш.

А. ШАДИЕВ,
Наьсарен райпо председатель.

ЦАРНА КХАЬЧАЙ СИЙ ДОЛА ЦIЕРАШ

Цу девнех чакхаьлар укх деношка хиина Боевая, Зюзина, Аршинцева улицай цIей. Из дIадихьар Н. К. Крупскай цIерагIча машинипаькъахой ДК-и машинипаькъахой революционнин, тIемен, къахьеганен сийлен музей Советон.

Из цIей деддеча бар Грозне бIаьдем лаьча тIемашка дакъа лаьца М. Н. Шульга, Н. Е. Суданов, А. С. Галдаев, А. Г. Прудников, кхыбараш.

Цiей деддеча къамаьл дир краеведчески музей Iилман болхлочо нов. Бородина. Цо лоацца дIадовийтар бIаь дей лаьча тIемаех, вай мехкахочун гвардера инарал-майора, Советски Союза Турпалхочун Аршинцева цIи из вай цIа дагIача улицагIа тилар, хIаьта ишттa Аршинцева тIемаьнах. Цига къамаьлаш дир бIаьдем лаьча тIемашка дакъа лаьцачо нов. А. Г. Прудникова, «Советски Iаьдала къахьегама халкъи баьхан къовсам лоаттабер» яхача бронепоезда командира М. Н. Шульга, бронепоезда пулеметчик хиннача Н. Е. Суданова.

Гулбеннарашта оттадир концерт. Цул тIехьагIа парке краеведчески музейс вIашагIъехадача дIа-иха лелача выставкага хьежар.

А. АФАНАСЬЕВ.

Укх сурта тIа вайна бIаргагур С. Вургуна цIерагIча Бакински драматически театра творчески коллективо оттаьча Э. Ростана «Сирано де Бержерак» яхача спектакла сцена я.

Сирано роль ловзаю Азербайджански ССР-а заслуженни артиста К. Г. Адамова, Роксаний роль — артистка Д. И. Тумаркинас.

Н. Кобнешнико сурт.

КЕРДА КНИЖКА

Укх денешка Нохч-ГIалгIай книжни издательствас кепа а теха араийцад В. С. Симарина «Идейносте вай низ ба» яха книжка. Къахьегамхоштъ коммунистически кхетам бахара хьакъехьа КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчеи парторганизаце деятельностех дуьц автора.

Цу тIа шерра хьахьокх коммунизм хьалхехьа хана беш бола идеологически болх мел доарахIаме ба, къахьегамхой коммунистически уйлаина хьалкхебеча мел новкъарле ю замах юхедиса дына гIуллакхаш лелачеча, кхылола дешаш я.

И. ПЕТРОВ.

ЮБИЛЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Шоай тайпарча хьалашка болх бе безаш я В. И. Ленина цIерагIча культура Двореца коллектив. Дворец эргайоакхаш я. Пиншоъераш сидбеннай Сийлахь-йоккхача Октябра юбилейга Владимир Ильич Ленина цIи лелаю Дворец капитальни ремонт а я эргаьнхха.

Цхьайбакъда цаха юкъера политически культурни болх шоай аргIанна бецi ба. Цуьна лаьрххIа пайда эш паркерча ахкаш площадках. Заволжской района промышленни предприятешка тайп - тайпара мероприятеш чакхйоах.

Шу дIадоладелча деиз Двореце чакйохаш я «Предприяте месячника» яха балха сакъердаме формаш. Цар чулоац лекцеш, беседаш, тайп-тайпарча темаех читкаш, тематически сайренаш, хаттарийн жоппийн сайреш, предприятешка диспуташ художественни самодеятельностe концерташ чакхдоахилга. Уж тайпа «месячникаш» цига чакхъялар Грозненски мехкдаьтта чакхдоачача крекинг, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашка, нефтемаслозаводе, ГрозНИИ.

Двореце хан-ханнахьа чакхдоах ленински октябрьски денираш. Сакъердаме чакхъялар цу цикла йолча «В. И. Ленина вахарахи революционни балхахи», «Ленин — Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце баьчча», «Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революци аламеи прогрессеи» яхача темаех йийша лекцеш.

Практике ишта лелалу цу цикла тематически сайреяш елга. Сайреяш вьй «Къовсамеи кхерамеи доагIар 18-гIа тIема шу», «Коммунизмага баха никъ ишттa болалу...» яхача а кхыча а темех. Цу сайреяшка хинна гIуллакхаш дагалуецаш къамалаш дер республике хьалхарча коммунистех волча Митаев Гелане Дашас, Мусоров Павела йишас Мария Степановна Кошелевас, писатела Ошаев Халида. Советски пачхьалкхе хьахиннача бирсача шеренка революце баьчча В. И. Ленин дераваьрех цаI волча, къаьвача коммуниста Михаил Андреевича Климова, дукхача кхычар.

Шейча хьалхарча укх деношка боккхи болх бу Двореца самодеятельносте. Дададача беттанка самодеятельностo городен юртен къахьегамхошта оттадаь 50 концерти спектакли. Къаьстта цIи теза я хиннача хьажаре лаувсата цIи яьккха эрсий халкъа илли хор.

Зрителаша де а доагIаш сий ду Константин Александрович Гордона кулгалдеча агитбригада. «Шенача дегаца, чIоагIача бурчаца» яха агитбригада программа яха йовза хьаштдолча материалех оттаьь я, цудухьа лалунгIоаша сакъердалуш тIаэц из. Город Ставрополе зональни хьажаре выступлени йича агитбригадана хьожайр Еррироссийски хьажара дипломе. ХIана агитбригадо кийчъяй «Шаьра ветт дувча быдинникаша дувцц» яха программа. Из за вай Советски Iаьдала гийлен наькъа стихашца, илленца, сценаца, интермедешца дола дувцар.

Двореца самодеятельносто айхха бувзам лоаттабу вежарашха йолча КъобасеIа Кавказа республикай самодеятельни коллективашца. Июнь-болалуш тхо долча хьоашалгIа баьхка хилар г. Бакура В. И. Ленина цIерагIча культура Двореца артисташ. Цар грозненски зрителашта толамца хьехкар сакъердаме спектакльш. 7 июле Двореца агитбригада яха хьоашалгIа Баку ахар. Дукха ха йоаппаш тхо долча хьоашалгIа баьхка бар ДАССР г. Каспийскера самодеятельни артисташ. Цига юха хьоашалгIа яха яр халкъа драматически коллектив (кулгалхо К. Аббасов). Цо г. Каспийске хьекхар «Гроза» яхь А. Островски пьеса.

Художественни самодеятельноста коллективай болх хIара денна шерду. Сар-сарахьа репетицеш хул оперни халкъа коллективе а халкъа драматически коллективе а, эрсий халкъа илли хоре эстрадни коллективашкеп, халкъа хореографически коллективеи балетни студеи...

Советски Iаьдала юбилейна драматически коллективо кийчъю «Интервенция» яха Л. Славина драма. Репетицеш ени декорацеш кийчъеш латт.

Халкъа оперни коллектив «Чио-чио-сан» яха Пуччини опера кийчъеш я. Балетни студеца (кулгалхо Р. Бернштейн) пхьаьна оттае кийчъеш я «Русалка» яхача Даргомыжске опера 4-гIа дакъа.

Двореца дукхаьча халкъа коллективашка, кружокашка, студешка дакъа лоацаш 600 гаргга саг ва. Уж ба мехкдаьттахой, химикаш, гIишлошъераш, студенташ, лакхехьарча классашкара дешархой, города предприятешкара, дешара заведенешкара, учрежденешкара гIуллакхера нах. Нагахь санна берий сектор а тIехьа лаьрхIача 900 совгIа саг ва. Царех дукхагIа бараш дукхача шерашка самодеятельносте дакъа лоацаш ба.

Двореца коллективе дукха ба говзал йолеи инициатива гойташ болеч кулгалхой. Царна юкъе дохка сийдеш ба Виктор Анатольевич Соколов, Константин Александрович Гордон, Виктор Иванович Алешагин, Николай Федорович Домтюгин, Николай Тарасович Литвинов, Рита Яковлевна Бурштейн, Анатолий Чеботарев. Дакъа лоацараш боккхача безамца бувц уж, шоашта никъ хьехаши педагогаши уж хиларца.

Халарча хьалашка болх бе безаш яле а художественни самодеятельноста кулгалхойн дакъа лацархойн йоккха коллектив тIагIертта къахьегаш я керда спектаклаши концертни программаши кийчъеш цунца цхьана лоархIам болаш болх бу сийлахча юбилейна — сийлахь-йоккхача Октябра баха шоайттIара макъабаха кийчо ен городен юртен къахьегамхошта гIулакх дара.

А. ПИТАШ,
В. И. Ленина цIерагIча ДК культмассови сектора заведующи.

«ТЕРЕКА» ДУБЛЕРАШ ЯХЬЛАГIЧА МОТТИГЕ БА

«А» классе чуфоагIача юлагIча группа кхьалагIча подгруппа футболистий мехка хьалхара моттиг эцара хиннача ловзарий

ИТОГОВИ ТАБЛИЦА

Хьалхара кург
(Дублирующи составаш)

	Л	К	Цхь.	Э	Б	О
1. «Динамо» Л.	19	12	4	3	40—18	28
2. «Трактор»	19	9	7	3	27—13	25
3. «Рубин»	19	9	6	4	34—14	24
4. «Спартак» Н.	19	8	7	4	28—13	23
5. «Жальгирис»	19	9	5	5	33—24	23
6. «Терек»	19	8	5	6	20—21	21
7. «Спартак» Г.	19	8	5	6	23—27	21
8. «Спартак» О.	19	8	5	6	26—30	21
9. «Балтика»	19	7	6	6	26—23	20
10. «Текстильщик»	19	7	5	7	27—29	19
11. «Динамо» С.	19	4	10	5	20—22	18
12. «Ростсельмаш»	19	7	4	8	24—28	18
13. «Даугава»	19	6	5	8	24—28	17
14. «Динамо» Б.	19	5	7	7	23—26	17
15. «Динамо» К.	19	4	9	6	21—26	17
16. «Кубань»	19	7	2	10	22—31	16
17. «Локомотив»	19	6	4	9	17—32	16
18. «Динамо» Т.	19	3	9	7	14—19	15
19. «Машук»	19	3	5	11	11—30	11
20. «Ширак»	19	2	6	11	13—41	10

Белгалдаьккхар: Л. — Ленинград, Н. — Нальчик, Г. — Гомель, О. — Орджоникидзе, Б. — Батуми, С. — Ставрополь, К. — Кировабад.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора вал. 3-38-11; белахьхама секретара — 3-34-38; партийни вахарел, культурай, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахамен письмойн отделий — [illegible]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). зам. редактора — 3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революцин проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

— СФ05220, Заказ № 3352.